

Igaz, hogy az orosz udvarral rossz lábon a dán király sem áll, hiszen egyik leánya a most uralkodó császár neje. De viszont az is igaz, hogy IX. Keresztély Anglia iránt sem viseltetik ellenséges indulattal s a windsori udvarhoz nem kevésbé szoros családi kötelékek fűzik, mint a szentpétervárhoz, mert másik leánya a walesi hercegnek, Anglia leendő királyának a neje.

Ha választott bíróságra került volna tehát a dolog, alig szenved kétséget, hogy a választás Dánia királyára esik, a mikor a világ annak a nem közönséges jelenetnek lett volna tanuja, hogy a legnagyobb szárazföldi és a legnagyobb tengeri hatalom pörében Európa legkisebb államai egyikének az uralkodója itél.

Gladstone engedékenysége s időközben bekövetkezett bukása kétségessé teszi, ha vajjon a választott bíróság eszméje végkép el nem ejtik-e. Annyi azonban áll, hogy az a lehetőség sorából a mai napig sincs egészen kizárva s ez teszi alkalomszerűvé, hogy az esetleges bírói tisztet teljesítendő uralkodó személyével foglalkozzunk.

IX. Keresztély dán király negyedik fia Frigyes Vilmos Pál Lipót, Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg hercege. 1818-ban április 8-án született Schleswig mellett Luisenlund várában s 1842-ben kelt egybe Vilmos hessen-kasseli ögróf és neje, Lujza Sarolta, III. Keresztély dán király nővérének leányával, Lujzával. Házassága után Kopenhágába tette állandó lakását, belevegült a dán politikai életbe s egészen sajátjává tette a dán szellemet és gondolkodást. Ezért nem is vett részt az ösztörvényhozásnak az 1846-iki nyílt levél alkalmából tett óvásában s ő volt az egyedüli schleswig-holsteini herceg, a ki 1848—50-ben dán hadi szolgálatban maradt.

Ezzel mintegy előkészítette, hogy a dán királyi ház férfi ágának közel várható kihaltával az örökség átvállalására legalkalmasabb fejedelmi személyiségnek ő tekintessék. És csakugyan előbb az 1851. június 5-iki varsói, majd az 1852. május 8-iki londoni jegyzőkönvölőt jelölje meg a dán monarchia összes államai trónörökösének. Az 1853. július 31-iki örökösödési törvény Dánia koronahercegeként ismerte el. E törvény a tulajdonképi Dániára az oldalrokonok lemondása s az országgyűlés hozzájárulása után azonnal érvénybe lépett.

A Dániához csatolt három hercegségben is kihirdették ugyan a törvényt, de itt az oldalrokonok, a rendek és a német szövetség hozzájárulását nem nyerhette meg.

IX. Keresztély azonban, VII. Frigyes királyának 1863. november 15-én bekövetkezett halála után, mégis az egész monarchia kormányát foglalta el s első uralkodói ténye az volt, hogy Kopenhága lakosságának sürgetésére november 18-án egy új alkotmányt bocsátott ki, mely által Schleswig hercegség Dániával teljesen egybe lett volna olvasztandó.

E tény szolgáltatott okot a német szövetség által 1863. október 1-én elhatározott exekuczióra, majd a háborúra, melyet Ausztria és Poroszország együtt viseltek Dánia ellen, s mely az 1864. október 30-án megkötött bécsi békére vezetett. E békekötés értelmében Schleswig-Holstein és Lauenburg, mint tudjuk, Dániától elszakították s a német nagyhatalmaknak engedték át.

IX. Keresztély királynak Lujza hessen-kasseli ögrófnővel kötött házasságából hat gyermeke van. Legidősb fia, Frigyes koronaherceg, 1843. jun. 3-án született s 1869-ben kelt egybe XV. Károly svéd király leányával, Lujzával. Második fia 1863. június 6-án, mint I. György, Görögország királyává lett. Legidősb leánya, az

1844. decz. 1-én született Alexandra hercegnő, mint említett, 1863-ban a walesi hercegnek, második leánya, az 1847-ben született Dagmar hercegnő pedig 1866-ban Sándor orosz nagyhercegnek, a jelenlegi III. Sándor cárnak lett neje.

SZERELMEM SIRJÁN.

Hervadt virág és deres mezőkön
Az alkony pírja halványan rezeget
S én elbolyongva búsan tépelődöm
És fűt és fűt soványra kérdezek:
Meglátom-e még őt ez útva földön?
Vagy már az ég sem mutathatja meg?
De nincs a ki felelne s a helyett
Vad fény között tűnik föl sírhelyed...

ÉLETEM TANUI...

Életem tanui,
Szárnya-szegett dalok!
A zsunfolt világban
Vigyázva járjatok.
Inkább zöld mezőben,
Magányos völgyeken,
Erdők mély homályán:
Szóljatok melegen.

Mit a nagy-világi
Öt tán el is tapos —
Itt virág, leány, szem
Lesz könnyű harmatos.

PÁSZTÓI.

A TÖRÖK CSÁSZÁR LEÁNYÁNAK PESTI HÁZA.

Salamon Ferencz «Budapest története»-nek sajtó alatt levő kötetéből.
(Vége.)

Mátyás király is pártfogolta Katalint és férjét. Nagy János 1486-ban, kétségkívül új birtokadomány folytán, már nem liptai, hanem *geszthelyi* előnevet visel. Mátyás király a nevezett évben elismeri hűségét, ki Hunyady János több hadjárataiban érdemeltesen szolgált, s magának a királynak is a legálhatosabb hívei közé tartozott. Ismervén a Hunyadyak korának politikai bonyodalmaikat, állandó hűség nem magától értetődő frázis.

Nagy János számára és neje, Katalin, a «Vak török császárné leánya» számára megerősíti Mátyás azt az adományt, — melyet már Zsigmond és Albert királyok, továbbá Hunyady János, mint az ország kormányzója és végre László király kiadtak és megerősítettek volt a pesti *buza-piaczon* birt házra nézve, — minden ezen házat illető kiváltságokkal és szabadalmakkal együtt.

Tulajdonképpen nem is a házat magát, hanem azok akkori birtokosait illették meg a kiváltságok. És ezen kiváltságok kiemelése egyik legerősebb momentum a ezen ügynek. Világosan is határozottan fölminti a király a buza-piaczon fekvő ház tulajdonosait minden adó és kirovás alól, mi a király és *fiskusa* bármintemű jövedelmét illeti. Eltiltja Pest város hatóságait attól, hogy a királyi adók vagy kirovások semmi nemének fizetésére ne kényszerítsék Nagy Jánost és nejét, sem pedig maradványokat.

Tudjuk pedig, hogy a városi kiadások legnagyobb részét éppen a királyok részére befizetett rendes és rendkívüli pénzkivetések tették; tudjuk azt is, hogy sarkalatos törvény lett volna az, mely szerint a város minden háztulajdonosa, sőt lakója is a város minden terheiben arányos részt tartozott venni. Nem tudjuk, vajjon általános szokássá lett-e a XV. század folyamán, hogy a házbirtokos, ha nemes ember volt, a házára eső királyi adókat és kirovásokat nem tartozott fizetni, — vagy csak azok élveztek a kiváltságot, kik erre a királytól külön kiváltság-levélet tudtak felmutatni. De nyilvánvaló, hogy ha egy Nagy János és Katalin számára lehetséges volt ily kiváltságot kieszközölni, az buzdító praecedens volt más jóval hatalmasabb uraknak, s valószínű, hogy az ide-

zett eset sem volt előzmény nélküli. Ha pedig kinyerték a szabadságot a világi nemesek, annál inkább részesültek benne az egyháziak. Így a hány nemesi vagy egyházi tulajdonosnak volt háza Budán és Pesten, ugyanannyi, vagy csaknem ugyanannyi levonás történt a város adóképességéből is.

Látjuk ezekből, hogy oka volt Pest város hatóságának kedvezőtlen szemmel nézni a város azon kitüntetését, hogy benne a török *császár* s aztán leánya talált menedéket, ki keresztény négy és magyarra lett; de nem polgári, hanem nemesi minőségben.

Katalinnak sem Török Páltól, sem Nagy Jánostól gyermekei nem voltak, legalább nem élték túl őt. Bizonyos ez végrendeletéből, mely 1488-ban kelt a pesti plébánus, kinek becsületes magyar neve Nagyrévi András, valamint káplánja, Heves Albert, továbbá a bíró, Vácsi Gál stb. jelenlétében, s Katalin saját házában, ki súlyos beteg volt, de teljesen ép elmével. Ebben Pesten, a buza-piaczon fekvő házat s minden más javait fiu-testvérére, *Orkhán bégre* és férjére, nemes geszthelyi Nagy Jánosra hagyja oly módon, hogy a melyik közülök előbb hal meg, az a birtokot a másikra hagyja, ki az előbbinek netaláni adósságait kifizeti, lelke üdvéért áldozik és testét tisztességgel eltemetteti.

Ha Katalinnak bármelyik férjétől fia vagy leánya marad, az anya lehetetlen, hogy meg ne emlékezett volna róla.

Hihetőleg nem sokára végrendelet-e után halt meg Katalin. Legalább 1496-ban nem él többé *Vak Murád* leánya, ki a pestiek nem férjéről neveztek életében és halála után, — hanem közönséges neve *Császár* Katalin.

Az utóbb nevezett évről geszthelyi Nagy János végrendeletét olvassuk. Nem egészen neje végrendelete szerint jár el. Igaz, hogy Orkhán bégre hagyja a pesti házat, kit egyszerűen «dominus Cesar»-nak nevez, de föltételhez van kötve az öröklés, a nélkül, hogy jogtalansággal lehetett volna vádolni Nagy Jánost, ki Mátyás oklevele értelmében szintoly jogos tulajdonos volt, mint neje, Katalin. A feltétel az, hogy a ház átvétele előtt Orkhán bég fizessen száz forintot, melynek unokaöccsére, szolgálói és más közelállói, valamint öt klastrom s a pesti főtemplom közt való kiosztását részletezi a végrendelet.

A családtagok közül csak Nagy János öccsere, szintén János névű, említették, kinek ötven forint jut a százból. Ez a Nagy János csak rövidség oksáért van öcsnek nevezve.

Geszthelyi Nagy Jánosnak testvéröccsét cselei Detriknek hitták (kétségkívül Cselei Nagy Detrik). Ennek a fiát, Nagy Jánost illeti az 1496-diki végrendelet ötven forintja, kinek tehát valódi neve Cselei János.

Ezen végrendelet után nem sokára meghalt geszthelyi Nagy János is, — már 1498-ban nem él. De meghalt volt a másik örökös, *Orkhán bég* is. Illetőleg már akkor, midőn az 1496-diki végrendelet kel, az ottomán császárság ezen eshetőleg követelője nem volt életben, — miről geszthelyi Nagy nem tudott. Ebből bizonyos, hogy Orkhán bég nem lakott Pesten vagy Budán, s tán nem is e hazában, hanem alkalmasint messze külföldön.

Ezen előzmények után indul meg és foly 1497-ben, s fejeztetik be 1498. és 1499-ben a per, melyet a Zsigmond király idejében birtokosnak, Deák Imrénének leánya és női unokája, mindkettő Ilona névű, indít meg, illetőleg ezek nevében utóbbinak férje, Huszár Péter pesti lakos.

A per még 1497-ben folyt le, úgy látszik, Pest város tanácsa előtt; mert már 1498-ban február 5-dike előtt a tárnoki szék kívánja a perfolym fölterjesztését, miután az oda felebbezve lett. A városi törvényszék itelete szerint a háznak fele Cselei Jánosra száll, mint a ki egyedül van életben geszthelyi Nagy János rokonságából. A ház másik feléről hallgat a városi törvényszék. De az világosan ki van mondván, hogy Deák Imre maradvékai nem tarthatnak jogot még a fél házhoz sem. Cselei János azonban egész ház helyett csak fél házat nyer.

A Deák-féle örökösök képviselője s érdekelt embere, Huszár Péter, mint a kinek veszteni valója már nem volt, s a ki nem is a fél, hanem az egész házat követelte neje és anyósja nevében, felebbezte az ügyet a tárnoki székhez. Itt ülőnkül szerepelt a királyi városok egy-egy küldöttje.

A tárnoki széknek azonnal feltűnik a városi tanács itéletének félszeg volta, mely csak fél házról szól, holott mind a felperes, mind az alperes az egész ház tulajdonját követeli.

Deák Imre örököse a buza-piaczon állott közházhoz a tulajdonjogot pesti Kis Györgynek 1453-ban tett óvásával akarják bizonyítani. A tárnoki szék ezt erőteljesen nyilatkoztatja, mert a városok törvényei szerint a birtokjog egy év és egy nap alatt elévül, ha óvás nem tétetik érdekében. Már pedig Deák Imre örököse többé óvást nem tettek. Különben is 1459-ben Katalin a ház felét pénzen is megvette volt azoktól, kiknek a most perlő fél örökösök.

A tárnoki szék az egész ház jogos birtokosának Cselei Jánost ismeri el, — miután elhalt mind Katalin, mind geszthelyi Nagy János, s ennek más rokonai, mind pedig Orkhán bég, Csakfogó előbbi tartozik teljesíteni geszthelyi Nagy János végrendeletének azon pontjait, melyekre ő Orkhán bégöt kötelezte, — s nevezetesen kifizetni a mit egyházi célokra rendelt.

A nyertes nem sokáig bírta a házat. 1503-ból maradt fenn egy oklevél, mely szerint Cselei János (nobilis Joannes Cseley) a buza-piaczon fekvő házat eladja 432 forintot. Mai 7776 forintos silány háznak felelne meg. Hihető, el volt hanyagolva, vagy most újra elvesztegetve. De mégis négy annnyival több, mint az 1432-diki vételár. A vevő most is egy élelmes ember, temesvári Bodó Mihály pesti lakos.

1511-ben ez a vagyonsszerű ember végrendeletében több helyt fektűt s több nemű birtoka közt a pesti házat neje, Potentiánra hagyja. A végrendelet kelt volt 1510-ben deczember 6-dikán (feria sexta in festo S. Nicolai episcopi).

De már 1512-ben, február 24-dikén azt olvassuk egy oklevélben, hogy temesvári Bodó Mihály egykori özvegye súlyi Ethelei Mihály neje. Kétségkívül a ház is az Ethelei családra szállott.

Mint hogy, úgy látszik, a város szélén, s tán a várfalon kívül fektűt, aligha bevárta ez a ház az 1526-diki pusztulást. Elpusztíthatta már az 1514-diki paraszt-lázadás.

ÖSI ELEMEK A MAGYAR NÉPIES HALÁSZESZKÖZÖKBEN.

A ki az országos kiállításban meglátogatta a mezőgazdasági csarnokot, lehetetlen lesz közönyösen elmenne egy művészi izléssel összeállított csoport előtt, mely a magyar népies halász-eszközök gyűjteményét mutatja.

E gyűjtemény csaknem teljesen mondható, a mennyiben lelkes és lelkiismeretes tudósunk fáradságot nem kímélve, bejárta az egész országot s mindenütt a helyszínen tanulmányozta a halászatnak ott divó módjait, eszközeit, műszait stb., s a legközvetlenebb eredeti forrásból szerezte össze nem csak a halászatnál használatos, vagy használatban volt eszközöket, hanem minden e szakba vágó adatot beszerzett, hogy a természettudományi társaság megbízásából irandó tudományos nagy munkájában felhasználja.

Adáig is azonban, míg e roppant gondolat, fáradsággal, utánjárással és egy magyar halászeletben, mint az irodalomban tett buvárlatok segítségével megírandó s képekkel is érdekesített nagy munka megjelennék: Herman Ottó a kiállítás látogatói számára ismertető katalógust nyomtatott az általa kiállított csoportról és egyes tárgyról (ára csak 20 kr.) s mivel ezek között nem egy találkozik olyan, mely ősrégi idők jellegét viseli magán, az «Archaeologiai Értesítő» most megjelenő 3-ik füzetében is jagnyeredekü cikket közöl, melyet a szerző és szerkesztő engedelmével, mi is be kívánunk itt mutatni olvasóinknak.

Irodalmi kutatásaim során, kiválóan érdeklöttem egy nem kellőképen méltatott magyar természetbúvár szétszórt irodalmi hagyatékáért. Ez a nem kellőképen méltatott természetbúvár Petényi Salamon János, a Magyar Tudós Társaság tagja, ki a magyar Nemzeti Múzeum természetrajzi osztálya körül nagy érdemeket szerzett, 30 éven át lankadatlan buzgalommal és ritka lelkesedéssel gyűjtötte és jegyeztette s mondhatni kétszeresen halt meg, t. i. megöltetva betegség, — elfeledte a világ. Hátrahagyott iratai elkallódtak, rész-

Balatoni halás nagygazda.

ben elpusztultak, részben lappanganak; nekem pedig meggyőződése, hogy Petényi irodalmi hagyatéká még ma is nagy tudományos becsület bir, annak föl kutatása, rendezése és kiadás a magyar tudományosság érdeke, sőt becsület-ügye.

Ezt a szomorú történetet ezúttal nem részletezem; eléggé jellemzi az, hogy egy szép napon báró Nyáry Jenő t. barátom körülbelül így szólított meg: «Ugy tapasztalom, hogy te Petényit megbecsüld; a Kubinyi Ferencz hagyatékában, sok mindenféle iratok közt, van Petényitől egy irattesó, a magyar halakra vonatkozó jegyzet-kes, ha akarod, odaadom neked». Szükségtelen mondanom, hogy azok a jegyzetek szerfelett becsesek már azért is, mert azok a kutatásokra vannak alapítva, a melyeket Petényi Hecker Jakabbal, a legkitünőbb bécsi ichthyologussal, együttesen végeztet.

Azonnal eltökéltem magamat, hogy azokat a jegyzeteket rendezem és kiadom; annyival is inkább, mert a népies elnevezések nyelvi szempontból is értékesekké tették azokat. A rendezés során némely elnevezések iránt kétségem támadt s hogy azokat földérítsem, lerágdaltam a Balatonhoz s kutattam a halakat, a melyeknek azó a bizonyos elnevezések tulajdonítottak. Sifókons kutatás közben szememert szürkült a halászat-észak, a melyek ezek között és a tipikus balatoni halások eszközei közt mutatkoztak.

E kirándulás eredménye egy rendszeres eszközgyűjtemény, mely magában foglalja mindazt, a mit én tipikus magyarnak s ethnologiai tekintetben fontosnak tartottam. A mennyiben e gyűjteményben őstörténelmi analógiák is mutatkoznak, ezek birtak rá, hogy azokat bemutassam.

Tudtom szerint tény az, hogy az ethnologiai és praeistoricus elemekre való vonatkozásával az egyes népek halászati eszközei kutatás tárgyát nem képezték s így tudományosan feldolgozva sincsenek.

Az eszközök összehordásával egyazon időben a magyar történelem irott és nyomtatott forrásaiban is puhattam.

A történelmi rész legfontosabb tanúsága az, hogy a magyarság már a legrégebb időben is föltűnően fejlett halászával bírt. Béla király névtelen jegyzője a IX. századra vonatkozólag azt mondja, hogy a ruhének vezérei azzal bizattak a honfoglaló magyarságot Pannonia megvételére, hogy ott igen nevezetes források fornytak egybe, a melyek hallal bővelkednek; Ibn Dasta szerint a magyarság téli időben a folyókat keresi föl s ott halászával foglalkozik s én fölteszem azt, hogy az a műszakkal, melyet azzal járó kivonulás, mely némely vidéken a téli halászat idejében még ma is divik, ennek az ősi költözésnek maradványa.

Irott okirataink közt a legrégebbi a XI. századból vett s az 1019. évre esik. Ekkor alapította Szt. István király a zalai egyházat s adományozta ennek a «Fehér» nevű halastavat, Pogrot helységénél, hozzá 50 halászt és több vizafogót (caplura usonum), továbbá Boka helységénél, a drá-

vai szigeten, egy vizafogót 12 halással. Az 1036. és 37. évben ugyancsak Szent István a bakonybéli monostornak Madocsa kikötőjében halászatot adományoz: «quae vulgo Thana dicitur»; ez a «Thana» nyilván a mai tanya, mely halásznyelven nem kunyhó, hanem a vízen a meghalászatot pontot jelent. Ugyanezzel adományozza a Tisza mellett levő «Nándor» tavat akként, hogy ott a halászat csak minden hetedik évben üzhető.

Világos dolog, hogy itt fejlett halászával állunk szemben, mert a vizafogó egy ezüstpökből megalkotott tévesztő vejszó volt; számos adat bizonyítja, hogy a piscinák legtöbbnyire mesterséges halastavak voltak; sőt az a körülmény, hogy a halászat gyakorlása minden hetedik évben engedték meg, rendszeres turnusra vall. Mindezek fejlett halászára vallanak.

Számtalan reánk maradt irott okmány bizonyítja, hogy az Árpádok és a «vegyes» házakból származó királyok idejében a magyar halászat virágzott s annak főszüla a rendszeres tógazdaságra volt fektetve. Ezek a tavak vízvezető árokkal és zsillippel voltak felszerelve; sőt akadnak olyanok is, a melyekről a nagy halat nyíllal lövéldözték. Hogy a tógazdaság milyen arányokat öltött, ezt legjobban bizonyítja Kálmán király határozata, mely szerint a fölölseleges elterelőndők: «Decrevimus piscinas Monasterii et Ecclesias datas necessarias quotidiano Fratrurn usui relinquere, superfluas vero aufere». És hogy milyen fontosság tulajdonított a halászatnak, ezt legjobban bizonyítja, hogy II. Gejza király 1158-ban azokra, a kik a halászati tilalom ellen vétettek, büntetésül az egyházi átkot rendelt el.

A halászatnak e virágzása a mohácsi vészrel letűnt s hogy ez idő tájban mennyire fejlett volt, ezt legjobban bizonyítja Nádasdy Tamás nádor levelezése, a melyet kedves éltepárjával folytatott. E levelekből, minden kétséget kizárva, bizonyos, hogy Nádasdy Tamás Vasmegyében, Lékán, mesterséges tóban pisztrángot tenyésztett, s hogy az ilyen tavak berendezésére külön mesterek voltak. Így 1549 decz. 10-dike alatt Lékáról azt írja feleségének, hogy a tó művét a mester vezetésével jó haladásban találta; ott maradását így okolván meg: «mert az rekkenek felállatásán, ki az tónak főmunkája, mast vagyunk». Ezek a rekkenek nem mások, mint a gereblyeszerű készülék, a mely a halak elillanását megakadályozza. Hogy itt valóságos pisztrángos tórol is tenyésztették van szó, bizonyítja Nádasdy Tamásné levele, a melyben ugyancsak Lékáról szeretett urának 1560-ban a következőket írja: «Tennap napestig halásztunk, de úgy halászhattunk, hogy Ferencz uram (Sennyey) jöve ide és az ő kocsiján mentünk ki. Negyedszáz pisztrángot vetettünk a tóba és ötöt (355). Az apró halnak is gondját viselem, az mit belevetettünk szép elevenek; voltak öregek is, egyik az én araszommal kettő és négyujj. Az pisztrángnak egye generaljának az mértékét Kének küldtem és levélbe kötve. Én nagyobbbat nem láttam».

Szem előtt tartva már most azt, hogy a halászat tagadatlanul az emberiség ősfoglalkozásai közé tartozik, hogy annak eszközei a víz tulajdonságaihoz s a hal életmódjához vannak szükségképpen alkalmazva, hogy a hal és a víz nem változtatta meg természetét, hogy tehát a halászati eszközök berendezése szerint lényegben állandó, hozzátéve még azt is, hogy az ősfoglalkozások körül minden nép szívsónan ragaszkodik az örökös eszközökhöz, ezen a soron kereshetjük népies halászatunkban az őstörténelmi kapcsolatot még a mai korban is.

Vizont szem előtt tartva azt, hogy a vizek különbsége, szövetkezve a hozzájuk kötött más természetű halakkal, az eszközök sokféleségét hozza létre; a sebeseen tova siető hegyi patak s a benne élő virgenez, óvatos nemes hal más eljárást követelt eszközben és fogásban, mint a lassu folyam mély vizével, lassu, sokszor tunya halával; ismét más eljárást követelt a tó, a moosár álló vize, iszapos fenekével, nád-üstökével és szombikjaival: természetes az, hogy úgy, a mint az egyes néptörzsek ilyen vagy amolyan vízmellékes tanyáztak, ahhoz képest fejlődtek a halászati eszközök is és természetes az is, hogy úgy, a mint a népcsaládok utra keltek, magukkal vitték eszközeiket is s iparkodtak oly vízmelléket felé, a mely eszközeiknek megfelelt. Végre természetes az is, hogy az elhagyott helyen eszközök képében is nyomokat hagytak.

Én azt hiszem, hogy ez a sorozat arra való, hogy az ethnografia útján keressük föl távol eső tartózkodási pontok egymás között való összefüggését s az ebből folyó tanulságot.

Ismeretes az a harc, a melyet finnistaink a török eredet ellen folytatnak; tudjuk, hogy az egyik iskolának három a vezére: Budenz, Hunfalvy és Szarvas Gábor, a másik iskoláé Vámbéry Ármin. Finnistaink szerint a magyarságnak halászó törzsből kellene erednie; Vámbéry szerint hódító törzsből, lovas vándoroktól; de Vámbéry szövegelileg velem szemközt megengedte azt, hogy a lovas, uralkodó, honalapító magyarsággal bejöhettek affiliált halászó népek is. Mindenek előtt megjegyzem azt, hogy a hódító, honfoglaló magyarság ivadékait, habár elvegyülve is, vagy bármiképen, nem kereshetjük máshol, mint ott, a hol a magyarság még ma is tömören együtt lakik, t. i. az Alföld ugynevezett szívében s a Balaton tájain. Ezek az ősieknél mondható magyar telepeken a kétségkívül ősfoglalkozást képező halászatot és eszközeit szemügyre véve, oly dolgokra akadunk, a melyek szerintem rendkívüli ethnografiai becsesek bírnak, nemcsak, hanem a melyektől bizonyos bizonyító erőt eltagadni nem lehet. Ezek az eszközök igen határozottan a Volga folyóra s a Kaspi tengerre vágnak vissza.

Legnevezetesebb ezek között az ugynevezett *kutyogató*, *buttyogató* vagy *ruttyogató*, mely jelesen Szeged (1. ábra) és Csongrád (2. ábra) halászáinál divatos. Ez egy egészben véve késalakú, 28—32 cm. hosszúságú, a késes végén talpas fáska, melyhez még egy derék, jól megsulyozott kettős horog tartozik. Ezt az eszközt tisztán a harcra fogására használják, a következő módon: nyári áradáskor éjjel csónakra száll a halász, a két horogra eleven békát vagy keszeget

TÓTH ENDRE.

tűz s beereszti a mélységbe; ekkor előveszi a kutyogatót s talpas végével sajátságos módon belevadós a vízbe, a mi a loccsanásán kívül «kuty»-szerű hangot is ad, mely a béka hangjára emlékeztet; ez a hang odacsalja a harcsát

a horoghoz, a hal bekapja a békát vagy keszeget s természetesen rajta veszti. Ez minden esetre oly finom megfigyelésen alapuló fogásmód, a melynek kihasználása becsületére válnék bármely biológusnak is.

Es most következnek a meglepő. A Berlinben tartott nemzetközi halászati kiállítás hivatalos jelentésében, az Oroszországot illető részben ott találjuk a harcának a kutyogatóval való fogását, még pedig Astrakánon alól, a Volgán. A Volga kutyogatója (3. ábra) csak annyiban tér el a Tiszától, hogy a talpa ki van vájva, holott Szeged kutyogatója lópataszzerű, a csongrádi sima, szarulemezéből való, talpas. Amde az a vájás haladott alakban azért nálunk is található, még pedig a komáromi halásznál, kik egy kis bádoggal kutyogatóják a Duna vizét; a történelmi hagyomány pedig azt mondja, hogy a komáromi halász-népséget Ketel vezér a Kuma vize mellől hozta magyar földre.

A második szerszám a *vizahorog* (4. ábra), mely arról nevezetes, hogy arra semminemű csalit (Köder) nem tűznek s csak a hal kíváncsiságára számítanak. Az uszva tartott horog, vagyis inkább annak uszó fája oda csúbitja a vizát vagy tokot s ez szimatol, vajjon nem valami ehető dolog-e? Már most minden halmak az a természete, hogy mindazt, a miben csalódott, farkával vágja meg, így tesz a viza vagy tok az uszó fával is; de legtöbbször a horogba vágja a farkát; innen származik az is, hogy a legtöbb viza farkánál fogva kerül a szárazra. A berlini hivatalos jelentés tanúsága szerint szakasztott ilyen módon fogják a nagy tokhalakat a Volga torkolatánál s a Kaspi-tenger északi részében.

A harmadik eszköz az Olt mellett divó *rokkolyaháló*, mely egészben hasonlít a Duna, Tisza,

Sió mentén divó *vető* vagy *pendelháló*hoz, de lényegesen eltér azáltal, hogy összehúzó inai nincsenek s így a hal nem a háló egészében, hanem a szélein levő zacskókban fogódik meg. Szakasztott ezt a hálót veletegetik a Kaspi-tenger hullámaiba, jelesen a déli részeken, a tatárok és a persák.

A magyar kovácsok által készített horgok legtöbbje a hajlás és szakáll, vagy szaka (Widerhacken) szerint egyezik a fejlettebb bronz- vagy rézkorszakbeli horgokkal s itt megjegyzem, hogy azok között a bronz- és réz-horgok között, a melyeket a magyar nemzeti muzeum gyűjté-

tapasztalhatunk. Ez utóbbinak alaktársa a Felső-Rákosról származó fejes horog (5. ábra), holott a szegedi nagy harcsahorog (8. ábra) mint Kirby-hajlású az ó-budai rézhoroggal egyezik.

A Tihanyból való ónhorog (9. ábra) alig üti meg a rosszabb bronzhorgok mértékét.

Egyáltalában a horgok összehasonlító tanulmányozása, úgy a mint ezt a magyar népies halászat reczens formái lehetővé teszik, rendkívül érdekes és tanulságos, mert úgy szólván a «paradicsomi» ősiségtől a legújabb fejlett alakig terjed.

A magyar cigány-horog nem egyszer az erős

nyének megfelelő, daczára annak, hogy az a székelly pisztrángos vizek mentén valódi népies, ősi szerszám (13. ábra).

A teljesen fölszerelt fenékhorgor, nemcsak a horgok ősi alakja miatt, hanem a lekövelésére való kövei miatt is igen nevezetes szerszám; jelesen a tiszai- és körösmenti, tehát a magyarság őstelepeiről való.

Egy ily horog része a karó, a partfelőli részen a palló- vagy mederkő — nagyobb, minden 10 horog után pedig egy böncső, kisebb kö, — a végén a végkő.

Ezek a «kövek» löszből vagy téglából valók,

AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSBÓL — GREGERSEN PAVILLONJA.

Kozmata fényképe után rajz. Bitzó Géza.

A fogaskerekű vasut.

ményéből s az idevágó irodalom rajzaiból ismerik, a két modern, angol alak: a Limerick- és Kirby-féle hajlás már fölismerhető.

Egy remek bronz-horog, melyet Lipp Vilmos a Balatonfenéken talált, határozottan «Limerick» hajlású; holott az a pompás réz-horog, mely Ó-Budáról került a muzeumba, határozottan «Kirby».

Ez az utóbbi nem lapiczkás, hanem füles s határozottan alaktársa annak az olt-melléki horognak (7. ábra), melyet Ágostonfalván szereztem; a jellemző az inkább lehajló fogóvég, ellentétben az inkább kihajlóval, melyet a balatonfenéki bronzhorgon és a Füléről származó székelly, füles pisztránghorgon (6. ábra)

vadrózsa-tüske (10. ábra), melyet a furfangos halász egy eleven kúszhal (Alburnus) hasa alá kötöget; a csuka bekapja a kis halat s a rózsatüskén nem egyszer rajtaveszt. A leghatározottabb ősi alakok a Mezőség tavai körül divó csuka-horgok (11, 12. ábra), melyek jelesen a svájci özölöpépitmények alakjaival egyezők; ezek rézdrótból sodrott patonyára (Vorfach) vannak erősítve, a patonyát keresztül fűzik az élő halacska, úgy, hogy a horog a végbéllyel fekszik. Ez a sorozat képezi az egyik végletet.

A másik véglet a székelly pisztráng-horog, kastollból vagy löszörből készült mesterséges légygel, mely a legfejlettebb halászat mai igé-

lykaszottak vagy árkosak s egyeznek bizonyos kövekkel, a melyek a prehistorikus telepekről való s részben különböző magyarázatban részesülnek.

Ezeket alább, a hálókövekkel együttesen fogom tárgyalni; most lássuk a vágó és szuró eszközök némely alakját.

Első helyen áll a központi magyar telepeken — Szeged, Tápé, Algyő, Szentés stb. — divó nádvágó (14. ábra), mely alak szerint határozottan ázsiai, a mennyiben a Xantus János által Siamban szerzett alakkal egyezik, megerősítés szerint pedig rendkívül érdekes s bizonyos bronzkori sarlókra nézve igen fontos.

A pengének nincsen nyujtánnya, melyet

szegszerűen a nyélbe lehetne útni, hanem szélesen végződik és egy makkyszerű puposkát visel, a mint ezt a szétszedett szerkezet mutatja; a makk egy megfelelő vésett lyukba szorososan beillik s ekkor a penge a nyelvhez illeszkedik, mire a karikát ráhúzzák s az éket beverik. Akként vagyok meggyőződve, hogy azok a bronzsarlók, a melyek ily makkot viselnek, szintén így voltak a nyelvhez erősítve.

A szigony vidék szerint igen nagy eltéréseket mutat s az egyes alakok sajátos volta sohaszéri befolyásról tanuskodik.

Az igazi magyar szigony kétágu, szakája köröszerű, lapban ellentétes állású, a megerősítés köpüs. Ilyen szigonyok kerültek a magyarság szívéből: Tápérol, Körös-Tarcsáról és Csongrádról (15. ábra). E szigony tartozéka az öreg vágó horog (16. ábra), mely arra szolgál, hogy a megszigonyozott nagy halat has felől is megvágja, tehát a kibuzást biztosítja.

Mondhatni klasszikus alakjuknál fogva érdekesek azok az óriási szigonyok, a melyek Keszthelyről kerültek, jelesen a megerősítés módja jellemző. Mindenek előtt X. alatt látható egy kihalszott vasszigony, melynek kökérgé régi voltárol tanuskodik; ez nem köpüs, hanem makkos és úgy találjuk, hogy a Keszthelyről való korunkbeli szigonyok (17. ábra) szintén ilyenek, holott a tihanyi és a Kenesséről való már köpüs.

Szemből álló águ szigony (18. ábra), csupán Pinnyéden, Győr mellett, akadt s az emlékeztet arra a szigonyra, melyet Xantus János Sziamból hozott.

A Vágról való nagy galócszigony (19. ábra) legközelebb áll azokhoz, a melyek a Svájc czölőpéptípusaiból kerültek.

Az Olt-mellékről való kerítészigony ágainak idomított (stylizált) volta (20. ábra), támaszkodva arra a késégtelenül római, mely az Erdélyi Múzeumban őrzetik. római befolyásra vall; ez utóbbi Mojgrádról került, taláta Torma Károly.

Ősrégészeti szempontból igen érdekesek azok a kezdetleges, de ma is divó eszközök, a melyek arra valók, hogy az elszabadult fenékhorgot fölkeressék.

Az egyik a Szegédre való «katka» (21. ábra), a másik a Komáromból való «fentő» (21. ábra); ezek irtékertvénye azoknak a pereszlenfálnak, a melyek a svájci czölőpéptípusaiból kerültek napvilágra s a melyeknek rendeltetését sokáig nem tudták, míg végre az Arve folyó halászárol akadtak a ma is használatos horogkeresőre, mely a magyarzatot megadta.

Tagadatlan azonban az, hogy a gyűjteményben érdek szerint első helyen állanak a hálókövek, kezcsonatok s a halzsírszedő kanalak.

Kiválóan érdekes a Csongrádról való pallók (23. ábra), a Petrahórol való farkó (24. ábra), a Tihanyiól való kopott hálókó (27. ábra). Álljon még itt két böncös Szegédre (28. és 29-dik ábra). Egyáltalán az egész sorozat valóban arra való, hogy kopott példányaival még az óvatosségsé is megtevesse. Már pedig ezeket a köveket sajtóküzleg oldottam le a magyarság mai hálórol.

A fenékhorgok felszerelésénél a löszből faragott palló, meder és böncöknek nagy szerepet játszanak s vannak alak és furás szerint olyanok is, a melyek megfelelnek a némely ősrégészek által «kelta baltáknak» magyarazott alakoknak, a mint ezt Pulzsky Ferencz a gyűjtemény látára rögtön fölismerete.

A kezcsonatok, — 30. ábra leoldva, 31. ábra egy darab inra kötésre készen — világot vetnek azokra a csontokra, a melyek az ősrégészeti gyűjteményekben gyakran láthatók s rendszerint «koresolyának» magyaraztatnak.

Annyi bizonyos, hogy csonokorsolyák léteztek, léteznek ma is, és Szeged, Zenta, Doroszló s más helyek szegénységének gyerekei vigan csuszálnak rajta.

Ezek a koresolyák rendszerint fursat nem mutatnak; a gyerek épen csak reá áll s lába eléggé megtapad rajta; előveszi a gamót vagy kusatorát, úgy fogja, mint a vesszőparipát, nekítámasztja a jágnek s hajta magát nyagysebesen.

A hol ilyen csonokorsolya furva van, keresztebe furják, mert így esik legjobban a kötés. A kezcsontok ellenben mindkét végükön, a csont tengelye irányában vannak kifurva s ennek megvan a maga oka is, tudniillik az, hogy az a madzag, a melylyel a csontot a keze

inához kötik, így nem érheti a földet, tehát nem kopik el.

Ki lehet tehát mondani, hogy a laposra eszszolt, furatlan, vagy keresztebe kifurt ósrégi csontok koresolyák; a tengely irányában kifurottak ellenben eredetileg hálókészékek voltak.

Természetesen nincsen kizárva az sem, hogy nem egy kezcsontot is a pra-historikus gyerekek lábára kerül s megfordítva, a koresolyacsont a kezére, vagy egyáltalában csonttal szulozott hálóra; de a furásra, illetoleg megerősítési módra való tekintérből bizonyos az, hogy a szárcsontokból nemcsak koresolya, hanem hálókészékek is kerültek.

A Körös-Tarcsán ma is élő halzsírszedő kan nem kevésbé érdekes (32. és 33. ábra).

A tulajdonképeni kanalat rendszerint egy nagyratemett Anadonta jobboldali kagylófele szolgáltatja; a nyelét egy arra való, a végén behasított ág. — A szerszám, — czéljára való tekintéttel — valóban kitűnő, mert eles szelével jól szedi a vékony halzsírreget; ellenben a záros része egyszersmind ellenző is, mely nem engedi a leszedétt halzsír átömlését.

Régibb időben, a halászat virágzóbb korában, a rátartosabb halász kilyukasztotta a kagylót s nyelét keresztzeggel erősítette meg.

E szerszám láttára önkénytelenül eszünkbe ötenek azok a lyukasztott ősrégészeti kagylók, a melyeknek biztos magyarazata még hiányzik: vajjon nem kanalak lehetnek ezek is?

Ezek a népies magyar halászlái tárgyak érdekesebbjei.

Etnologiai tekintéttel, s ha szabad magamat így kifejezni — nemzeti érdekből is — én igen fontos és hálás föladatot láték abban, hogy a Volga-menti és Kaspi-tenger-melléki népies halászati eszközök rendszeresen fölkuassanak; szerintem igen sok és igen értékes analógia jutalmazná a fáradozót. Ha módom volna, inkább ma, mint holnap indulnék el azokra a tájakra.

Viszont az őstörténelemre való tekintéttől sem vitatható el a halászati eszközök rendszeres összehasonlító tanulmányozásának fontossága, jelesen azokon a tájakon, melyek a modern világ forgalmától, átalakító hatásától messze esnek. Úgy vagyok meggyőződve, hogy nem egy kétes ásatag eszközre nézve megadnak a kellő felvilágosítást, s mint talán megadja az az aránylag csekély anyag is, a melyet igen rövid idő alatt összehordtam s a melynek összereszesénél inkább őstörténet, mint a szakismeret vezetett.

HERMAN OTTÓ.

HOMOKBÓL FONT KÖTELEK.

ANGOL REGÉNY.

Irta FRANCILLON R. E.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Szegény Anikó!

A mint Carew squire a Derrick lakásához közeledett, a bozót közt Davis jött vele szemben, vállára vetett puskájával, komoran fontolgató haragos képpel. — Feri megörlött a talákozásnak, mert beszélni akart a kerülővel, ámbár ez egyáltalán nem mutatott iránta barátságos képet, sőt nagyon is gyanusan tekintett rá.

— A szegény Anikót látogatta meg? — kérde a squire.

— Azt, — felelé Davis mogorván, sem kerek sippját meg nem emelintve, sem egy szótagu feleletéhez az udvarias «sir»-t oda nem téve.

— S hogy találta?

— Némely asszony sir, ha baja van; némely nem sir. Anikó a nem sírók közé tartozik. A halott körül is mindent maga végzett el; ő mosta meg, ő nyújtóztatta is ki. Kérdeztem, lehetek-e valamiben segítségére? Nem. Talán ön lehet; kérdezze meg tőle.

A kerülő hangja kezdettől fogva sértő volt; Feri ezt csak annak tulajdonította, hogy minapi vastag tévedése bántja még — s nem gondolt rosszabbat.

— Örülök, — mondá, — hogy a szegény leány oly hősiég viseli bánatát. (Gondolta magában: nem oly finom érzés mint Mabel, a ki bizonyosan jobban oda lenne, ha ilyesmí érné!). Szép öntől, — folytató, — hogy részt vesz bajában s meglátogatta. Davis, nem kell egymásra haragot tartanunk; össze kell fogunk, hogy a

gyilkost mielőbb kézrekerítsük. Mielőbb, mondom, mert lehet, hogy nekem rövid időn el kell hagynom e vidéket.

— Gondoltam, — felelt a másik, jelentős tekintéttel vetve rá.

Ferinek feltűnt e tekintet, melynek jelentőségét nem tudta megérteni.

— Gondolta? — mondá. — Mit gondolt s miért?

— No, csak úgy. Nem csodálom, hogy a ki teheti, siet elmenni e vidékről, a hol lelővük az erdőkerülőket és senki a kis újját sem mozdítja miattok! Kentben nagyobb zajt ütött volna ilyen történet, sőt mondatom, egész fölhaborodást szült volna. Nem csodálom, hogy sir Milesnek semmi kedve ide jönni Stoke-Juliotba.

— Tiszteletlenség! — mondta Davis, de lássa Davis, ő már öreg és nehézkes ember, s aztán nem fér a fejébe, hogy itt gyilkosság követteget el. A stoke-julioti nép, igaz, hamar pártját fogja a törvény ellen vétőknek. De ezt a népet jobbra kell tanitanunk. A Derrick gyilkosságának akasztófára kell jutni, hadd legyen példát a nép. S ezt nekünk kell eszközölnünk. Derrick az én cselédem volt s az ön területén ölték meg. Látogasson meg ma este, beszéljünk meg követendő eljárásunkat. A gyilkost, azt hiszem, mind a ketten ismerjük, mintha csak tanui lettünk volna a tettnek. Ha a törvény nem mozog, nekünk kell cselekednünk; s a mily igaz, hogy élek, a gyilkos függni fog. Jöjjen el ma este.

— Eljövök, sir... Carew köszönt s a ház felé sietett. Davis hosszán nézett utána.

— Ez az ember! Hogy beszél! mily hidegen, mily nyugalommal! Mintha — De azt hiszem, mikor a pokolba megy, akkor is ilyen nyugodt lesz!

Feri belépett a halottas házba. Nagy bámulatára — ámbár a mit Davistól hallott, előkészítette némileg — a konyhát oly rendben tisztán találta, mintha semmi sem történt volna. Igaz, hogy faszék nem volt a tűznél, különben minden úgy nézett ki, mintha a gazdát minden percében haza várják. Egy perczig azt hitte, hogy a tegnapi nap csak egy nehéz álom volt. Maga Anikó is ott ült, szokott helyén, az apja helyével szemben, a maga székeben s térdén a könyv, a melyből olvasott.

Nem lévén gyakorlott olvasó, lassan s fennhangon olvasott; s Feri, a mint a küszöbön állott, hallotta, mit olvas. Egy látomány volt, melyet olvasott. «Egy ideig bámulata merülve állottam — olvas — s nézetem a nagy és tarka sokaságot, mely előttem hullámozott; szívemet mély fájdalom tölté el, azok láttára, kik vigágs és jókedv középtéte egyszerre csak összerogytak s kétségbeesetten kapaszkodtak abba a mit kezökkel elérhetek. Némelyek esadeleg néztek az égre s egyszerre eltűntek és odalettek. Sokan a szemekben csillogó buborékokat kergették, kapkodva mintegy káprázat után — s mikor azt hitték, hogy már megkapták, lebuhtak és összerogytak. A tárgyak és egyének e zürzavarában némelyeket láttam jatagánnokkal kezeikben — föl s le futkosni egy hidon s kergetni az utjokban állókat — a kik hiába igyekeztek menekülni...»

Egy kis szünetet tartott — s Ferinek eszébe jutott a Pengold lelkes szava a boszorkányokról. Tekintéttében valami kemény, sőt ijesztő kifejezés ült, mintha szemé villámlanék.

— Anikó, szegény gyerekek! — szólította meg, nem tudva, mit mondjon neki. Anikó becsukta a könyvet s felállott.

— Mi az a jatatán? — kérde. — Puska? — Jöszte, — szólt Carew ámitólág, — végy erőt izgatottságon. Azért jöttem, hogy megmondjam, hogy e lakás a tied, megmaradhatasz benne, a mig akarsz. Olybá nézek, mint egy jó katona gyermekét, a ki a köteleesség mezején halt meg.

— Davis ur azt mondta, — mondá Anikó, — nélkül, hogy a mondotra figyelni látszanék, — hogy a mit a lelkes ur minden vasárnap prédikál, hogy «Ne ölj» — az itt holt törvény.

— Esküszöm, Anikó, nem igaz. Davis urnak nincs joga, sem oka azt mondani.

— Azt mondja, hogy ön, squire Carew, ismeri a gyilkost, de azért kezét sem teszi rá. — Kezemet? azt nem; hanem a hóhér kötelejt — azt akarom.

— Igazán ismeri?

— Azt hiszem igen, csak úgy mint te: a vadorzó az, ki lenne más?

— Ah, — mondá mintegy megkönyebbülten a leány, — tudtam én, hogy Davis félreismeri önt.

Davis ur csöknyős ember; egy kis leezke nem fog ártani neki. De ügyes és használható ember s most az a fődolog. De hogy mer ő arról beszélni, mit akarok s mit nem akarok én?

— Azt nem tudom; de nekem elég azt tudnom, hogy nem volt igaz. Én nem hittem, hogy egy embert úgy lehessen meglőni, mint egy kutyát.

Carew soha se hitte volna, hogy Anikó — vagy bármely nő — ily rideg, sötét s nőiellen lehessen. Rajta Anikó hideg és nehezen indul fel, tudta, de hogy ily keménység lakjék benne, nem képzelte. A mit most látott benne, az nem annyira bánat volt, mint bosszuvág.

Szegény Anikó! Carew nem tudta, nem is sejtette, mi ment végbe e szegény teremtes lelkében. Szeretete egyik tárgyától — mert szeretete apját — épen akkor fosztatott meg, mikor keletkező s öntudatra alig ébredő másik szerelmében kegyetlenül visszaütöztetett; s a szzvedélynék valami ut kelt, a melyen kitorhessen. Nem tehetett mást, minthogy kétségbeesetten bosszúért kíáltson az égre. S ez is emberi dolog, és tán többet ér, mint a könyvek, melyek rendszeren az önzés (a saját vesztesége érzeténék) kifolyásai.

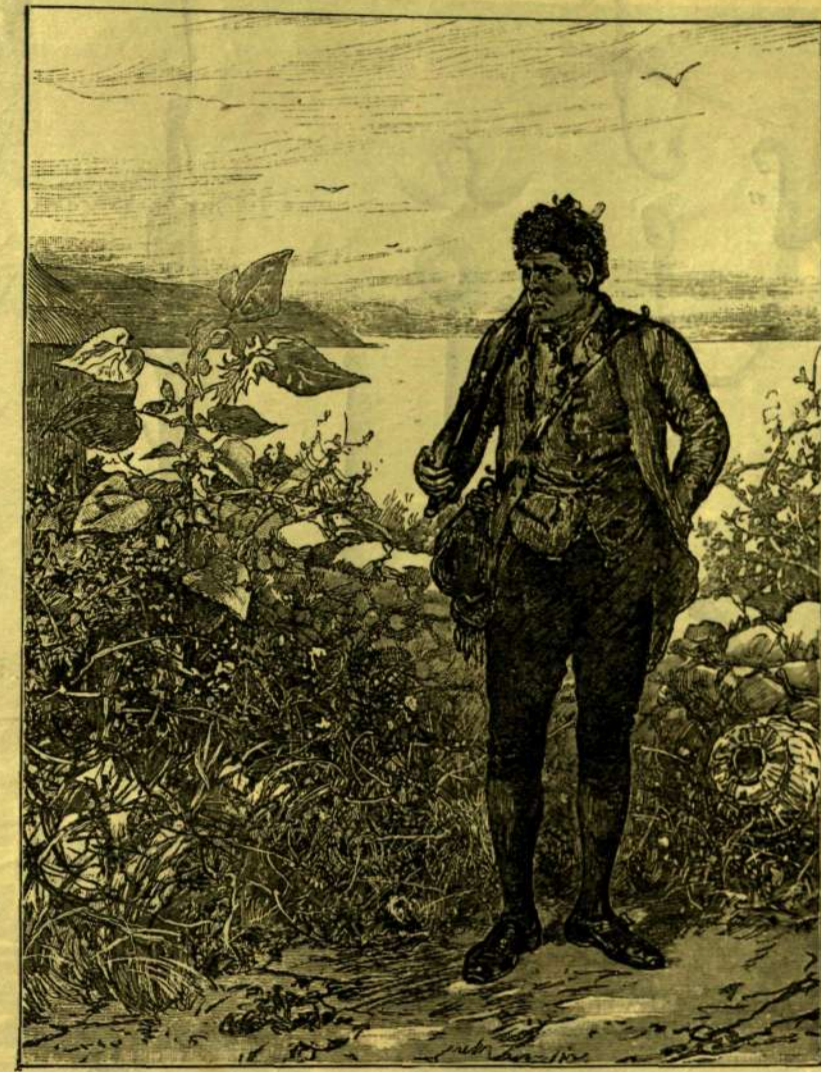
— Ne aggdójjál, függni fog! — mondá Feri, — mert egyebet nem tudott mondani, mint olyan ember, a ki még nem ismervén a szenvedést, azt sem tudta, miképp kell vigasztalni a szenvedőket.

S mikor Anikót magára hagyta — s az a halottal egyedül maradt, — meg lévén már nyugodva, hogy bosszúja jó kezében van, ismét olvasásához kezdett, és tovább olvasta a bün és büntetés, az élet és halál ama rejtelmes látományait, melyeket nem értett teljesen, de sejtette értelmüket, ámbár csak megzavarták saját értelmét. Aztán, a mint besötétedett, becsukta könyvét s a halott mellé ült, egyedül, sötétben... És ha vannak boszorkányok, — a lelkes szerint a boszorkányság valamely erős és rossz szenvedély elhatalmasodása a jelken annyira, hogy másokra is kihát, — bizonyára ezen az uton készülnék azok.

Carew haza ment. Azt gondolta, minél előbb végezhet a gyilkossal, annál hamarabb láthat Mabelnek tett ígérete teljesítéséhez s szentelheti magát egészen annak. Egy kissé küzdött a kísérettel: ne fogadjá-e a lelkes szavát s hagyja mentere a dolgot; de jobb érzése győzött s megmaradt előbbi határozata mellett. Először is Davissal kell megbeszélni az eljárás módját, hogy a vadorzó ne sejtse, hogy rá lesnek s egyszerre megfoghassák. Szerencse, hogy Quickslet kapitány elment, a ki ugyan mindent meglátott, de mindent ki is fecsegett...

Asztalhoz ült s majdnem öntudatlanul költötte el vacsoráját, a mit Draxne elébe tett. Egy perczre eszébe jutott — milyen jó lesz majd, ha nem ül egyedül az asztalnál — s szemben vele Hornacombe asszonya. Szinte öntudatlanul ürtette el a claretjét is, egyik poharát a másik után, míg képzelete egyre jobban felhevült s gondolatai egyre kalandosabbak lettek.

Egyszerre azt a sajátságos, megmagyaráz-

DAVIS JÖTT VELE SZEMBEN, VÁLLÁRA VETETT PUSKÁJÁVAL.

hatatlan s minden indokot nélkülröz érzést érezte, hogy nincs egyedül. A szoba, egyetlen pisgoló méccsel, több mint félhomályos volt. Nem látott senkit, mégis érezte, hogy valaki van ott.

— Bujj hát elő, kiáltá, akarki légy!... Alig remélt választ, inkább csak a saját hangját akarta a mély csendben hallani. S a mint ismét s élesebben körültekintett: bezzeg meg volt lepve! Mintha csak az üres levegő öltött volna alakot, ott állt előtte Uborka Janó, az ő maga puskájára támaszkodva. Mit akar? őt is megölni, az urat a cseléje után?

— Visszahoztam a puskáját, — szólt a csavargó; — nem voltam ott, mikor oda rendelt, hát haza hoztam. Feri, a lehető támadás visszaverésére készülve, a kezeügyébe eső egyetlen fegyvert, a kiürült sulyos palackot ragadta fel, dobásra készen. Ha eldőbja s jól talál: egyszerre vége van a dolognak s ő megindulhat a Mabel neve keresésére.

— Visszahoztam a puskáját, — ismétlé Uborka Janó, tisztá, vékony hangján. — Azért jöttél, hogy feladd magadat? — kérde a squire keményen, még mindig felemelt kezében tartva az üres palackot.

— Azért jöttem, hogy visszaadjam a puskát. — Hát tedd le; nem — add ide. Janó a puskacsőre nyomta ajakát, zajtalan léptekkel közeledett s a fegyvert a squire-nek nyújtotta. Aztán ismét visszavonult az előbbi távolságra.

Igazán különös egy gyilkos volt. Feri maga elé tette a puskát, az üveget pedig helyére tette vissza az asztalon. — Hadd gondolom meg, mitevő legyek veled, — mondá, merőn szembenézve a furcsa merénylőt. — Igazán, azt nem vártam, hogy így feladd magat.

— Hát néz, nem értette meg. — Soha se törődjék velem, — mondá. — Nem háltam én fedél alatt (kivéve a fák ernyét), mióta magamat tudom. Miután a puskát átadtam, megvan a botom s azzal visszamehetek, a honnan jöttem.

— Vissza? — kiáltá Carew, maga is megrökönyödve, — mikor ide jöttél, hogy magadat kezembe add Derrick miatt, — nem? — Az ember összerakodott s két tenyerét sápadt

arczára szorítva, mintha rémletes képet látna, borzadozva kezdett el remegni.

— Ne beszéljen arról! — En láttam! Vér — vér — embervér — hah, mily irtózatos! — Azt akard mondani: azért jöttél, hogy magadat feladd, mint a Derrick gyilkosát!

— Már ismét! — kiáltá borzalkozva. — Ne mondja, ne mondja. — Hát nem te ölted meg? — En? — En embert ölnék?

— Mint vadorzót rajta kapott, megtámadott. Védted magad, lelőtted. Nem ugy volt? — Soha, soha, soha. — Hát mért jöttél ide? — Hogy visszaadjam a puskáját. Nem voltam ott, mikorra rendelte, hát haza hoztam. — Nem te ölted meg Derricket? — Nem ön ölte meg? — Az Isten látja: nem! — kiáltá Carew. — Az Isten látja: nem! — visszhangozá a csavargó.

Ennél többet Feri nem vehetett ki belőle. De bármily természetellenesnek tetszett remegő borzalma, a gyilkosság, a vér — az embervér — említésére, kivált egy orvadásztól, a ki elég meleg, piros vért lát (igaz, hogy nem embervért), a squire mégis meggyőződött, hogy első gyanuja tévedés volt, s Uborka Janó ártatlan az erdőbeli gyilkoságtól; szava, tiltakozása oly őszinte volt, hogy alig lehetett rajta kételkedni... ha csak épen a gyilkosság, s az elkövetéttel való borzalom nem zavarta meg elméjét.

De erre a föltevésre sem látszott, egyelőre, elég ok s Feri abban állapította meg a saját gondolatát, hogy Uborka Janó nem a gyilkos.

Ki hát? Örök homály maradt-e? S szegény Anikónak annyi vigasztalása sem marad, hogy apja halálát megboszulva tudja? Akkor igazán kétségbeesik, elvadul — s boszorkány lesz belőle...

Szegény Anikó!

EGYVELEG.

* A levelek lepecsételése ismét divatba jött a newyorki nőknél s pedig meglehetően nagy s változatos készlet felett kell minden divatos hölgynek rendelkeznie, mivel minden szinnek határozott jelentése van. Údvözöl leveleket sárga, részvénytáblázatokat fekete, szerelmes leveleket kék, barátságosakat bíborpiros, üzleti leveleket téglavörös és meghívásokat fehér pecséttel kell leragasztani. Ha a divat általánossá lesz, már a külsőjéből el lehet találni a levél tartalmát.

* Az égboltozat a tropikus éghajlat alatt, Zöller Hugo adatai szerint, nem oly tiszta kék, mint rendszeren hiszik, sőt általában tisztalában, mint a subtropikus vidékeken, pl. Déleuropában s Egyiptomban. Azonban minden vidéknek megvan a sajátos jellege az égboltozat színe nézve. Még a tropikus vidéken levő s rendkívül száraz s kopár Peruban is kódos az égboltozat. Keletázsia szigetén alig lehet tiszta eget látni, bár a festők s költők után mindenki ragyogó kék égboltozatot várna itt.

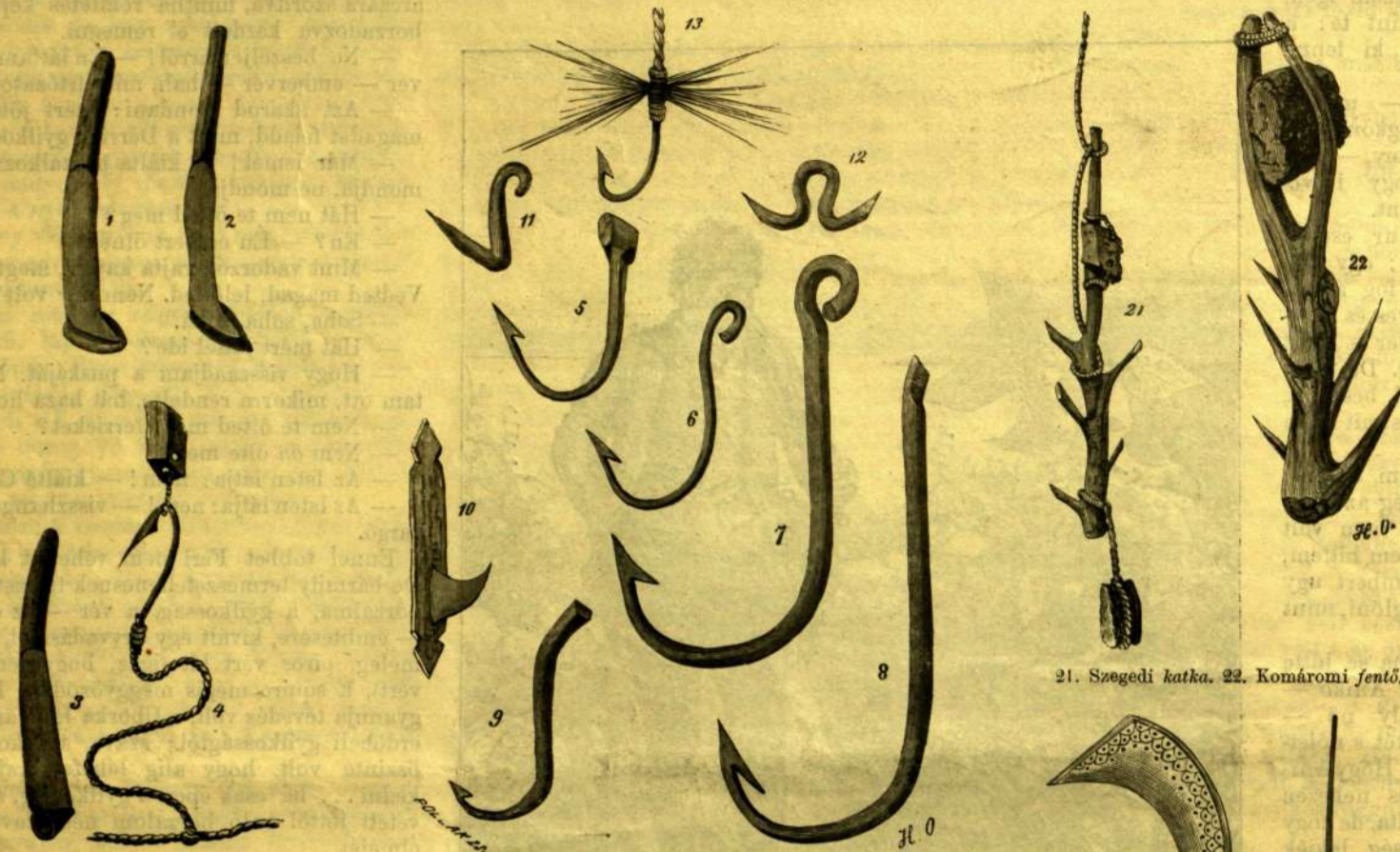
* A londoni tüzoltók tapasztalata szerint oly házak, hol fagerendák és falépítők vannak, kevésbé veszedelmesek, mint a hol a gerendák s lépcsők vasból készültek. Erős gerenda több órán át lehet a tűzben s csak külső része szenesedik meg, de az egész nem omlik össze, míg a vas nagy forrásságnál gyorsan megolvad s az egész épület összeomlik, mintha üvegéből lenne.

* Cincinatatban a vágóhidaknál naponkint több ember jelenik meg, hogy az ókrókból kiömlő friss vérből igyek. Mindenik más betegség ellen tartja biztos gyógyszernek.

* Haiti kőztársaságban a hadsereg 16 ezer emberből áll, de ezekből 1500 táboronk s 7000 tiszt. Megtörtént az az eset, hogy egykor a jölekké elnök egy községben napazsmont nevezett ki tábornoknak, de ennek nem lévén pénze az egyenruhára, lopott egyet s rajta csipték.

* A frou frau hajviselet, mely utóbbi időkből annyira elterjedt, hogy egy elkeseredett amerikai 100 dollárt ígért a szegényalagnak, ha egyszer ismét megláthatja a leányok homlokát, most már végre szünni kezd, legalább annyiban, hogy az új divat szerint a hajfödrot ketté választják, két félkör-alakú, egymással szemben álló fűrtöt csinálnak belőle, úgy hogy közöttük a homlokból egy kis rész egészen szabadon marad s tisztán látható.

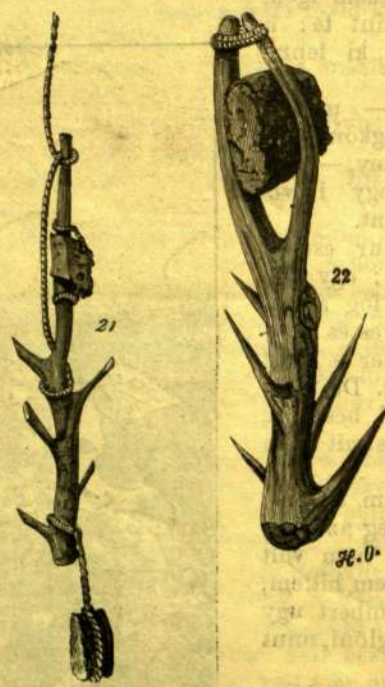
* A harakiri-nak nevezett ósrégi szokás, a gyomor felmetészése, már alkalmatlan a fölvilágosodott japánoknak. Nemrég a mikado első minisztere által értékes gyémántokkal kirakott kardot küldött egy előkelő hivatalosknak, hogy öngyilkoságot kövessen el, ez azonban azonnali elutasított Európába s a — kardot Párisban 150,000 frankért eladta.

1. Szegeci, 2. csongrádi, 3. volgai kutyogató, 4. Vizahorog, 5. Felső-rákosi fejes horog, 6. Székely, fűles pisztránghorog, 7. Ólt-melléki fűles horog, 8. Szegeci nagy harcshorog, 9. Tihanyi ónhorog, 10. Czigány horog (erős vadróza-tüske), 11. 12. Mezőségi csukahorogok, 13. Székely pisztránghorog mesterséges légygel.

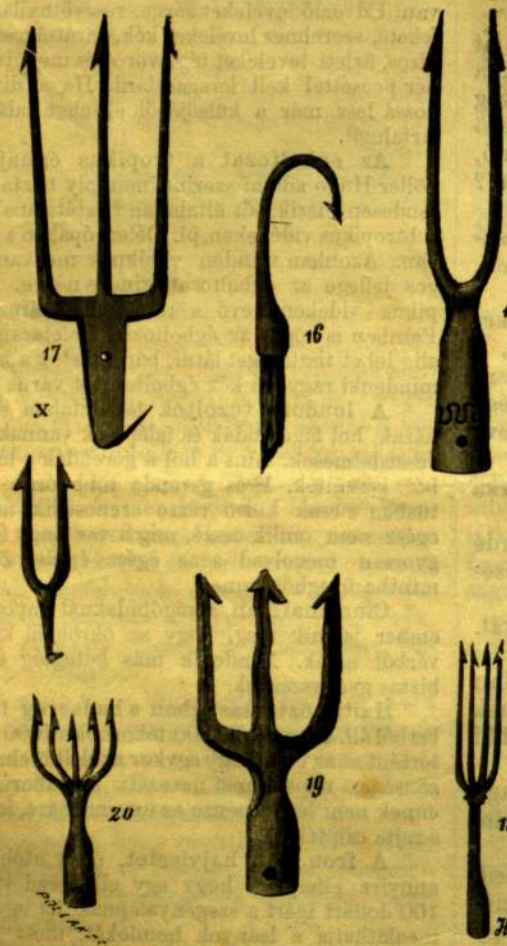
32-33. Körös-tarcsai halzsírszedő kanalak.

21. Szegeci katka, 22. Komáromi fentő.

14. Alföldi nádvagó.

15. Alföldi kétágú szigony, 16. Oreg vágó-horog, X. — Keszthelyi régi, — 17. mai makkos szigony, 18. Szemben álló ágú szigony Győr mellől, 19. A Vágról való nagy galóca-szigony, 20. Oltmelléki kerítő-szigony, — 23. Csongrádi pallókó, 24. Petrahói farkó, 25-26. Körös-tarcsai gyalom- vagy hálókövek, 27. Tihanyi hálókő, 28-29. Szegeci bonceső, 30. Kezezősönt leoldva, 31. egy darab inra kötésre készen.

MAGYAR NÉPIES HALÁSZ-ESZKÖZÖK.

* Természetráji jelmezbált rendezett tavaszal Párisban egy hercegnő. Minden meghívott nőnek madár- vagy rovar-jelmezt kellett felöltötni, a férfiak keze a dereka különböző emlős állatot ábrázolt, lábaikon ellenben rendezt salontönyt hordtak.

* Amazon-hadtestet ajánlott fel egy indiai főnök az angol kormányának háború esetére s erősen bizonyítja, hogy az indiai hölgyek nagyon alkalmasak a hadviselésre, kitűnően lovagolnak s a fegyvert is jól képesek forgatni.

* Az ausztráliai éghajlat jótékony hatását nagyon dicsérik az ottani lapok. Egy új-dél-walesi lap szerint a Szudánba ment ausztráliai önkényesek általános magassága öt láb 10"/2 hüvelyk, mely nagyon felülhaladja az angol ezredek legényeinek átlagos magasságát.

* A heringet nehéz aquariumban tartani, mivel a kis hal rögtön elvész, ha a levegővel érintkezésbe jut. Pedig e hal a legszebbek közé tartozik. Háta majd ezüstfényű, majd aranyzöld s oldalai biborpiros,

éggék s ezüstös színt játszanak. A berlini aquariumba Rügenből hoztak nagy gonddal tizenhatet, de csak 10 maradt életben.

* Deszkák szalmából. Ohio államban már két gyár készít deszkákat szalmából, Akronban és Circlevilleben. Ez utóbbi helyen 500 munkás foglalkozik. Mindkét virágzó gyárat egy társaság tartja fenn, mely egy millió részvényűtökével alakult.

TEJGAZDASÁGI CSOPORT A MEZŐGAZDASÁGI PAVILLONBAN.

KÉPEK A KIÁLLITÁSBÓL.

I. A tejgazdaság a mezőgazdasági csarnokban.

Bővebben megemlékeztünk már legutóbbi számunkban a tejgazdasági kiállításról és csak is képünk kedvéért térünk vissza e tárgyra. A mezőgazdasági csarnok északi bejáratánál, oldalt, mintegy elrejtve, egy szurtos kaliba látható, egy-két füstös faedényvel, kopott rézüsttel. A jelenleg havasainkon található tejgazdasági berendezésnek hű, és nem igen öröndetes képe ez, mellette emelvényen látható — s képünk is ezt mutatja — a havasi tejgazdasági berendezés *jövendőbeli* képe — az elérendő „ideál”. Hatalmas sajtöző üst mellett a legújabb szerkezetű kézi köpülő van, körötte a tejhűtők, sajt-minták stb. Az egész festői, vonzó csoportot ad.

De nemesek a tejgazdaság négy főágára, a tej, túró, sajt és vaj készítésére szolgáló eszközök láthatók e csoportban csaknem teljes számmal, hanem azonkívül a tej tudományos vizsgálására, elemzésére és a hamisítások földerítésére való készülékek is. E mellett a falakat tanulságos statisztikai táblázatok is borítják s a csoportot az egyik szögletében a legnevezetesebb hazai és külföldi munkák is, a tejgazdasági irodalomból, megtekintésre készen állanak. És ha hazai tejgazdaságunk sok kívánni valót hagy még fenn, annál öröndetesebben kell látnunk, hogy a tejgazdasági csoport a kiállításon egyike a legjobban rendezetteknek.

II. Gregersen pavillonja.

A kiállítás egyik legszebb épülete, gót stílusban, gazdag és kecses részletekkel. Maga e pa-

villon is kiállítási tárgy, az asztalos- és ácsmunka változatos, izlées és szolid mintája. Belseje egy kitűnő hazai cég nagy munkásságára, vállalkozási szellemére hívja föl a figyelmet, s fényképekben, rajzokban mutatja a nagyszabású alkotásokat, melyek hozzá kötvék; egy kiterjesztett térkép pedig arra utal, hogy az ország melyik részén foglalkozott a cég. Láthatjuk, hogy mindenfelé, egy szurtos kaliba látható, egy-két füstös faedényvel, kopott rézüsttel. A jelenleg havasainkon található tejgazdasági berendezésnek hű, és nem igen öröndetes képe ez, mellette emelvényen látható — s képünk is ezt mutatja — a havasi tejgazdasági berendezés *jövendőbeli* képe — az elérendő „ideál”. Hatalmas sajtöző üst mellett a legújabb szerkezetű kézi köpülő van, körötte a tejhűtők, sajt-minták stb. Az egész festői, vonzó csoportot ad.

De nemesek a tejgazdaság négy főágára, a tej, túró, sajt és vaj készítésére szolgáló eszközök láthatók e csoportban csaknem teljes számmal, hanem azonkívül a tej tudományos vizsgálására, elemzésére és a hamisítások földerítésére való készülékek is. E mellett a falakat tanulságos statisztikai táblázatok is borítják s a csoportot az egyik szögletében a legnevezetesebb hazai és külföldi munkák is, a tejgazdasági irodalomból, megtekintésre készen állanak. És ha hazai tejgazdaságunk sok kívánni valót hagy még fenn, annál öröndetesebben kell látnunk, hogy a tejgazdasági csoport a kiállításon egyike a legjobban rendezetteknek.

A szép pavillon belseje az országban újabb idők alatt végrehajtott nagyobb munkálatok és vállalkozások egész sorozatával ismert meg. Milliőkat igénylő mű ezek nagyobb része. Nagy előny minden országra nézve, ha ily nagy műveket nem kénytelen külföldre bízni. Gregersen az építkezés majd minden terén nagy hasadást képező újításokkal működött közre a nagy közmunkákban. Az ily vállalkozók bizonyították, hogy kiállításunk sikere nem esetleges, hanem a meglevő erők összhangzába jött. A kiállításnak is majdnem egyharmadát Gregersen építette. Legfeltűnőbbek: a közlekedési miniszterium hatalmas csarnoka, s a nagyterjedelmű s mégis oly könnyű keleti pavillon, csinos külön tagozatokkal. A cég ama külön pavillonja pedig, melyet képünk mutat, a legkecsesebb alkotás, melyet gyalu és fűrészfából előállíthat.

Az erdészeti nagy pavillon közelében emelkedik. A földszinti nagy teremben az asztalos- és ácsmunkálatok kiválóbbjai vannak bemutatva. Középen ott áll az új gázyár fedélszéke mintázata; a baloldali fülkében műizlésel készült butorok, könyvszekrény, íróasztal s egész szoba-berendezés; jobbra teljes szerelésű ebédlő. Gregersen asztalos-gyára, melyben 2-3000 munkás is dolgozik, disze a magyar iparnak.

A pavillon emelete a cég nagy kiterjedésű munkásságáról ad számot. Magyarország térképén megjelölve a hely, a hol Gregersen dolgozott, s aztán érdekes magyarázatul jönnek az egyes művek képei.

E cég alkalmazta először nálunk az alapvetési munkálatoknál a légnymatu (pneumatikus) módszert, mely végett külföldiekhez kellett fordulni. A szegedi, eszéki, nagyváradai hidak pilléreinek alapozását már ily módszer szerint készítette Gregersen, valamint a Hernádon is öt hidat, továbbá a tekeházi, erdődi és csapi hidakat.

Vasuti építkezései közé tartozik a brassó-tömösi vonal, az ország leghosszabb, 947 méternyi alagútjával: az oravicza-steierdorfi vonal, a hol a technikai nehézségek vetekednek a híres semmeringi vonalával. Szeged feltöltése, a vasúthálózatnak a város területén keresztül vezetése, a csatornázás s az ehhez tartozó két szivattyú-telep, a közös katonai laktanya szintén Gregersen műve; Budapestten pedig a központi indóház czölöpözési munkálatai. A vizenyős talajon 3300 czölöpöt kellett leverni, hogy az alapfalak szilárdon állhassanak. E nagy munkát tíz gőzgéppel kilenc hónap alatt teljesítették. Krivosziába is elhatott tevékenysége. Itt az erődítési munkálatokban vett részt, leküzdv a sziklás és meredek vidékek közlekedési nehézségeit, a mik oly súlyossá tették itt a munkálatokat.

A nagy ipartelep, mely a cég nevét viseli, sokféle munka, a vállalkozási erő egész gyarmata, s e kis díszes pavillon ama tevékenység monumentuma a kiállításon.

TÓTH ENDRE.

(1824-1885.)

Abból a költői nemzedékből, mely közvetlenül az 1848/9-iki szabadságharc után szólt meg, különösen ketten váltak ki s költötték csakhamar általános figyelmet: Tóth Endre és Kálmán. Csak névrokonok, kik egymást csak verseikből ismerték, de talán e névrokonságnál fogva is — mint testvérek haladtak pályájok első szakában. Még 48-ban szólaltak meg, de a viharban nem hallott gyenge szavuk s először csak 49 után vette őket észre az olvasó közönség. Kálmán Petőfi nyomain haladt, a népies dal léven választott műfaja. Endre értelmes, sőt betegségre hajló kedélyű, a ki a színezésben és a hangban a túlzástól, a czifráldástól s a dagálytól sem volt ment. Kedélye azonban sokat tisztult később s hangja nemesebb és tisztább lön, a nélkül, hogy valaha is a plastika erejére s a tárgyilagossággal teljességére birt volna emelkedni. Bizonyos homály borongott kedélyen mindvégig s lantja fáttyollal fedve maradt, mely hurjai hangját soha sem engedte teljes tisztaságban zendülni meg. Néha azonban a titokteljes homály jobban hat, mint a világosság s Tóth Endre az ábrándos és nőiesen lány kedélyek s érzélgős szívek kedvenc költője lön.

Költményei első (két parány-kötetes) gyűjteményét 1853-ban adta ki. Címe: „Zengő bokor”, némi keresetséggel választva (a mi akkor divatban volt), elég jól kifejezte a költő egyéniségét; a madárdaltól és szellőstutogástól zengő bokor, melyből a hangok nem válnak ki tisztán, egyik a másikba olvad s egymást zavarják: ez volt az ő költészete.

Azokban folyvást törekedett a forma tisztaságára, külsőleg, belsőleg s öntudatában levén kedélye betegségeknek s érzelmei — maga előtt is megmagyarázhatatlan — túlfeszültségének, rajta volt, hogy ettől szabaduljon. Izlését a külföld jelesének művein nemesítette s előszere-ttel fordult a klasszikusokhoz is, és különösen a Horáz forrásának a habjaiból törekedett egészséget meríteni. S valóban, már két év múlva (1855-ben) megjelent „Újabb költeményei” és még inkább 1862-ben világot látott

gyűjteménye — melynek pedig ismét czifra címet választott — a „Harangvirágok”, a hang tisztasága tekintetében tetemes haladást mutatnak. Időközben a népiesben is próbálkozott, Angyal Bandi mondai történetét népies beszélemben dolgozván fel (1856) — de ez nem volt az ő mezeje. A nép fiának egészséges, még érzékesében is nyers természetét ő nem találhatta el. Egyes szebb részletei csak az érzéges lyra s a pompázó természetfestés körében mozognak.

Elete utolsó éveiben, mikor már nagyon keveset irt, hangja a legtisztább s a dagályt és a színezés fülterheltségét alig venni már észre rajta s kivált az a néhány darab, a mit Horász ódáiból modern (rimés és magyar rhythmusu) alakban fordított, egészen megfelel mai irodalmi ízlésünk és igényeinknek.

De szóljunk valamit külső életéről is. Csaknem egyedüli forrásunk e tekintetben az az önéletrajzi levél, melyet egy iró barátjához, nem sokkal halála előtt, a jelen év tavaszán intézett. „Születtem — írja — 1824-ben, november 30-án a Nyírség szabolicsmegyeyi részében, Petriben. Atyám gazdatiszt volt s engem a jogi pályára szánt. Sajátságos nézetemmel fogva iskolámat Debreczenben, Nagy-Károlyban, S. A. Ujhelyen, Nagy-Váradoson, Szatmáron, Kassán — mint ő mondá — tapasztalás végett járatta velem, míg végre a jogot Egerben végezve, 1846-ban Pesten ügyvédi vizsgát tettem, de őszintén szólva, már akkor, sőt előbb is sokkal többet forgattam szépirodalmi műveinket, mint Acésdit és Kövit. Ilyen — fájdalom — megosztott foglalkozás közt lettem 1847-ben Borsodmegyei tiszteletbeli ügyész. Itt ért az 1848-iki forradalom. Még azon év nyarán a táborba siettem s ott szolgáltam 1849. január végéig, midőn is a kassai táborozás alkalmával a rendkívül szigorú hidegben lábaim megfagytak s azontúl később csak tábori küldetéseken tehettem szolgálatot. Azután, midőn Világosnál leeresztették előttünk azt a sötét kártyát, mely mögött még most is sok szomorú dolog lapang: irigyletem azokat, a kik így kiáltottak föl: „Nos patriam fugimus”. Aztán ide vetődtem Vattára. S e lappangó állapotban nősültem meg 1849. december 25-én. Azóta itt küzködöm Vattán egy kicsinyke földbirtokon. S ha az előtt Themis, most Ceres vont és von el attól a foglalkozástól, melyen oly keveset tettem. Több volt bennem az érzés, mint a kifejezés ereje. Mint a a virág: a melynek kelleténél több a bimbó, csak keveset és azt se jól virítja ki...”

E sovány életrajzi vázlatból, melynek azonban épen e szigorú tárgyilagosság növeli a becsét, e sorok írója — ki Tóth Endrét keveset látta az életben, de évek hosszú során át sűrű és bizalmas levelezésben volt vele, — pótolhat még egyet-mást. Tóth Endre túlerzékeny lelkét s betegességre hajló kedélyét minden bántotta; de semmi sem inkább és állandóbban, mint a kényszerűség, mely őt egy csekély földbirtokhoz kötötte s a világtól és a nyilvános szereplés terétől elzárta. Érzette magában, hogy az irodalmi téren is sokkal többet tehetne, tehetségeit inkább kifejethetné s magát jobban érvényesíthetné, ha nem oly félreeső helyen, hanem a középpontban élhetne. Bár szerette a természetet, a magányt, az erdő homályát és a zsongó mezőket, — lelkét mindez nem tölthette be egészen s dicsvágyait nem elégítette ki az, hogy keble tükös vágyait borongós dalokban önthesse ki. Az ég egy ritka nemeslelkű, derék nőt rendelt mellé Okolicsányi Krisztinában (ki után vattai birtoka is volt) — a ki őt teljes mértékben szerette s férjének, gyermekeinek és házának élve boldogította volna is, — ha a családi élet lett volna az, a mi-ben e beteg kedély teljes boldogságot találhattott volna. De bár neje jószágát teljesen méltányolta s elismerte, bevallotta, hogy még ez sem teheti őt egészen boldoggá. Szeretett volna részt venni a politikában is: 1865-ben képviselőjelöltül is fellépett, de Prónay József mellett kisebbségben maradt. Később a függetlenségi párthoz csatlakozott — de tevékeny szerepet már akkor nem játszott, csak borongós lelke nyilatkozott e politikai párt „bús-magyar”-ságbán.

A magával s a világgal — maga sem tudta miért — elégtelen s épen azért mindig sajnó kedély borongása vonul át egész életén, úgy, mint költészetén. Mikor a vasut Borsodot is oly közel hozta a főváros, ő akkor is távol maradt; s a hatvanas évek kezdete óta mindössze talán csak kétszer volt a fővárosban — legutóbb pár évvel ezelőtt, mikor a Petőfi-társaság tagjaul választván s költeményei válogatott gyűjteményét is kiadván, egyszer megjelent azok körében, a kik jobban méltányolták őt, mint saját kortársai.

Néjét a múlt évben vesztette el; s most már a vesztés egész fájdalma megtámadta nemes szívét. Vádolta magát, hogy a mig bírta, nem tudta eléggé méltányolni s nem érezte magát egészen boldognak azzal, a ki az ő boldogítására volt teremtve s egészen annak is élt. Régebbi bajához (a fuladozáshoz) most szívbj járult, mely rohamosan fejlődővén, váratlanul ölte meg az egykor oly erős, daliás férfit.

Halálának híre egyszerre elszáryt s bús rokonérzettel töltötte el az egész vidéket, hol mindenki szerette és tisztelte, még politikai elleni is, s azok is, a kiktől egészen elvonulva élt. Temetése nagy részvéttel ment véghez s a koszorúhoz, melyet egyetlen leánya — s családja — tettek koporsójára, az irodalom sem tagadhatja meg a magáét, melynek első rangú bajnoka nem volt ugyan, de melynek soknemű zajába soha sem vegyített egyetlen nemtelen hangot sem.

EGY KÖLTŐHÖZ.

(1862. május).

Borongva kél, mint köd a völgybe, —
S mint bérz-zuhogat, tordelővé,
Zokogva hal ki éneked.
Előbb halk, mint lágy füre lépő
Sír-szellem, — vége szívet tépő...
Szegény fű, mi fáj neked?

Mi fáj? — Ki tudná? ... Semmi s minden?
Köny s láng vivódnak szemeidben
S egymást nem bírják oltani.
Igy susterog — mélyén a vulkán;
A harmanon — bős csata multán —
Igy égne a vér föltaí.

De mint barlang száján a szikla:
Némán nehezik szíved titka.
S egy szót — annyit sem vallana!
Lantodat kérdjük... zeng, de ferdén,
S csak néha érzjük, eget vervén
Harmoniatlan dallama.

„Mily édes hang, mi lágy, mi gyöngye,
Ábrándiról mit húrja zöngé...
— De én tudom már, hogy hazug!...
— S minő erős, nagy szenvedély az,
Mely földet tipor, égbe hédáz...
— S pedig ok nélkül, hjába zug!...”

Mert nem vagy, — nem tudsz lenni boldog,
Szíved magával verseng, oldott,
Zilált kéve kalászkint...
S boldogtalannak lenni, oh szőlj,
Van-e jogod... mit takarozól
Palástul öltve rád a kint?

A sorsot föl magad idézed —
Hisz rád mosolygott a természet.
Te jó vagy és mi szeretünk!
Szép kimesed: lantod, családod...
Miért rajongsz? — Oh ifju, látod,
Egy rossz óra s napod letűnt...

Magadat téped marczangolva...
Mint egy Heraklész, égvén, róla
Nem tépheték le lángmeztét:
Onszivedtől tudt magad öni...
Lám Akteont saját kopói
Szétszaggaták, megtépdések.

Föl, föl a porból, ének ifja!
Gond, szenvedély szived ne vivja;
Üzd homlokodtól a borít.
Mosolygi — hogy mi is mosolyghassunk!
Zengj, — hogy zengjen elédbe tapsunk!
Es föl a főt — itt koszorúd!

SZÁSZ KÁROLY.

A VEZUV UJ KITÖRÉSE.

A múlt hó kezdete óta a Vezuv ismét határozottan erős forrongásban van s kitorésre készül. A fogaskerekű vasut felső állomásához közel, a fő-krater alatt három új nyílás támadt a heg-

* Talán nem lesz érdektelen fölleveviteni azt a költeményt, melyet Szász Károly 1862-ben intézett Tóth Endrész, — mely akkor Arany János „Szép-írod. Figyelő”-jében jelent meg, de melyet a költő, verseinek 1883-ban megjelent két kötetes kiadásába nem vett föl. — Szerk.

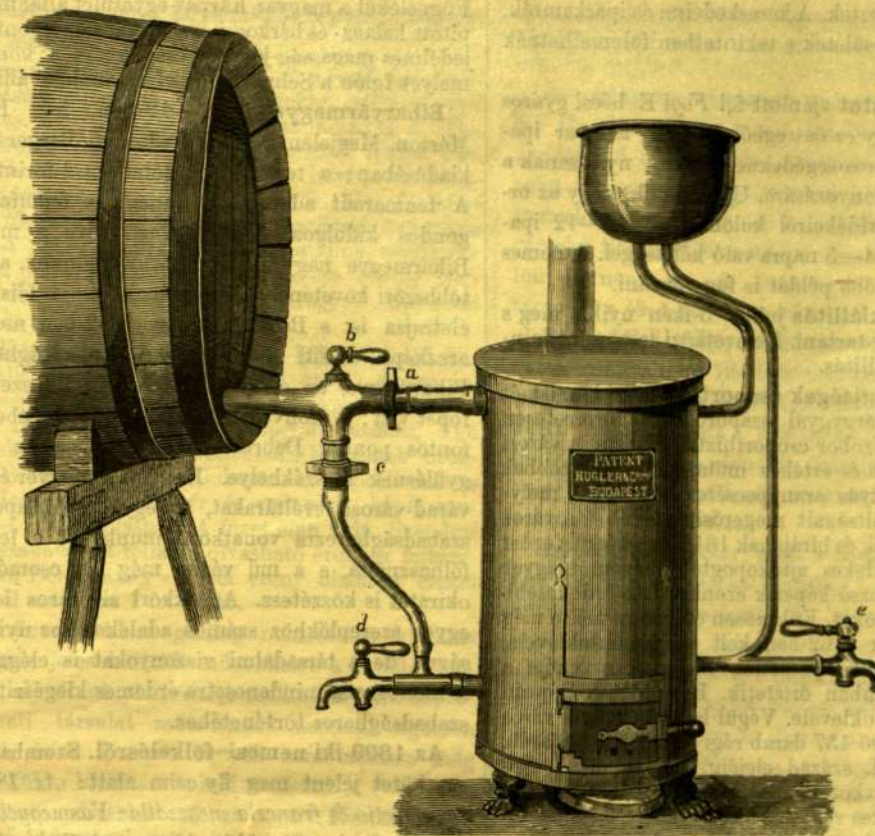
tetején, melyből nagy mennyiségben ömlik ki a láva s a környék általában oly forrongásban van, mintha a hegyesücs e része ma-holnap el-sülyedni készülné. Minden nagyobb kitorést ily forrongások előznek meg, bár nem mindenkor következik be ezek után a kitorés. A kiömlött láva lassan ömlik le a völgybe Torre del Greco és Torre Annunziata között, az ugynevezett Camandoli vidékre. A hatóságok, hogy a veszélyt lehetőleg elhárítsák, meg is tiltották, hogy éjjel valaki a vulkánra mehessen.

Közeli fekvése egy oly országban, mely a művelődésnek évezredek óta egyik kuforrása, okozta azt, hogy a Vezuv a legismertebb vulkán földünkön. Első ismert kitorése óta, midőn többek között Pompejii temette el, minden mozdulatát figyelemmel kísérik. A heggy oldalán, közel a kitorési helyhez, állandó tudományos észlelő-állomás van a híres Palmieri tanár vezetésével s ez állomásig már fogaskerekű vasut vezet, melynek képét is láthatjuk ábránkon, a mely az újabb kitorések helyét mutatja. A tűzkadó heggy tőzsomszédságában van egy fél-milliomnyi lakossága város, alatta s környékén mindenütt emberi lakos s ember túlvélte föld területnek el; mind e helyekről s a messze távolból is nagy néptömeg özőnlük most az aránylag különben is könnyen megközelíthető heggyre, hogy az új tölcseréket megsejmelje. Nem lehet mondani, hogy szépek. Az oly tűzkadó heggyek, hol a földalatti erő állandóan egy helyen tör ki, hol tehát csak egy kémény van, valóban szép szabályos alakzatúak. A ki-dobált hamu, láva és salak kúponként egy halmozódik egymás fölébe mintha körzővel volnának nyomva körjazai s maga a krater, a csucs nyílása, mely körjazainak szabályszerűsége miatt megérdemli a „csészét” jelentő szép görög nevet, öblözetének harmoniájában a legkecsesebb ellentétet képezi a külső falak hajlásával. A szeszélyes Vezuvnál ily szép alakot alig talál. A hegyesücs mindenütt át van lyukgatva. A fölemelt láva gyakran egy-egy gyöngye helyet talál a krater falaiban; azt előbb átlukasztja, aztán egészen súlyával neki fe-küdvén az akadályul szolgáló szikláknak, utól-jára teljesen szétrepesztja a vulkán s az előbbi karimából csak egy oldalrészetlet hagy épen. A Vezuv valódi kraterje már az első kitorés alkalmával szétrombolódott s meredek falaiból Somma név alatt ma már csak egy rész maradt meg, míg a hiányzó másik fele Pompeji koporsója lett. Az ingatag talajban a helyett új és új kraterek alakultak, mint jelenleg is.

De ha nem is oly szép s megragadó a Vezuv csucsának látványa, mint más vulkánoké, nagyon érthető a kíváncsiság, mely az embereket ide vezérli. A czirkuszok hajmeresztő látványai, a Niagara átmenő kötélánczosok, mind csekélységek a természet e termékeny borzasztó játékaiban, mely napokon, sőt heteken át csak látvány, de egyszerre — s gyakran kiszámíthatatlan gyorsasággal — romboló véz lesz, mely, mint a Krakatoának történt — ezer s ezer embert s egész országrészeket pusztit el.

KÉT MAGYAR TALALMÁNY AZ AKADÉMIÁBAN.

Örvendetes jelenség, ha kiváló tudósaink a tudomány vívmányait a gyakorlati életben is érvényre emelni törekednek, mint azt külföldön is, pl. a francia akadémikusok teszik. Csakis ezen az uton fog sikerülni közgazdasági életünk jelentékenyen fejleszteni s a nagy világversenyben becsülte helyt állani. Balló Mátyás akadémiai l. tag, fővárosi jegyző e héten a tudományos akadémiában két eredeti készülékét mutatta be, melynek egyike lehetővé van hivatva tenni, hogy a magyar borokat messze külföldre, tengereken túl is hordókbak szállíthassuk a nélkül, hogy megromlanának. Eddig az tudvalevőleg csak palackokban volt lehető, a mi fölőtte nehézkes és drága szállítási mód. A másik eszközt a háziasszonyok fogják üdvözölni, mint rendkívüli haladást, mely a mostát nemcsak megkönnyíti, olcsóbbá, gyorsabbá teszi, hanem eredményesebbé is. Balló felolvasásából szöszterintközöljük a közérdeklő részleteket, megjegyezve, hogy mindkét készülékre szabadalmat állítottak ki nálunk, Németországban, Olaszországban, Franciaországban és pedig Balló Mátyás, Fromm Antal, Kugler F. J. névre.

Készülék a bornak saját hordójában hevítésére.

A bor-hevítő készülék.

Pasteur azon felfedezése óta, hogy egyszerű felhevítés által 60–65° C-ra, a bor tartóssá válik, a nélkül, hogy egyéb tulajdonságaiban változtatás szenvedne, alig mulik el egy év, mely e célra ajánlott új készülékek leírását ne hozná. Itt példaképpen csak a Rossignol, Terrel de Chénes, Giret & Vinas, Kirchner, Avenarius, stb. készülékeit említem. Az eddig ajánlott eszközök között egy sem részesült általános alkalmazásban, minek oka első sorban az ily apparátusok költséges voltában keresendő. Engem is ez birt rá arra, hogy a borhevitők nagy számát egygyel szaporítsam.

Az eddig használatban levő összes borhevitőknek, a hevitendő bor eredeti edényéből először a borhevitőbe, innen a hűtőbe, a hűtőből pedig új hordóba kerül. Világos, hogy a hevített és aztán ismét lehűtött bor az új hordóban foglalt levegőtől új csírákat vehet föl, és hogy az ily módon konzervált bor tartóssága nem lehet akkora, mintha a borral együtt a hordót is fertőtlenítettük volna. Ez utóbbi gondolat volt az, mely első ízben Fromm A. és Vörös J. urakat egy oly készülék szerkesztésére indította, melynek segítségével a bor saját hordójában hevíthető.

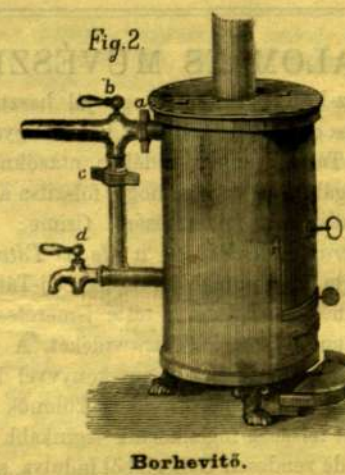
Ez eljárás egyetlen egy kifogás alá eshetik: hogy t. i. a meleg bor a hordóból bizonyos anyagokat kilugoz, melyek aztán izére káros hatást gyakorolhatnak. Csekélyebb s nagyobb értékű borokkal tett számos kísérletek alapján meggyőződtem, hogy ez aggodalom teljesen alaptalan abban az esetben, ha a hordók nem újak, hanem már használtak. A használt boros hordóknak borral kivonható anyagok nem fordulhatnak elő; azok mennyisége aránylag véve eredetileg sem lehet nagy s azoknak bizonyosan a bor hidegben való eltartásánál is elég alkalmuk nyílt a feloldatásra, az alvóser aránytalanul túlnyomó mennyisége következtében.

Ezek alapján egy oly eszköz szerkesztése vált földalattomá, melynek segítségével az érintett csel biztosan, olcsó s a tudományos igényeknek megfelelő módon elérhető. Ez igények abban állanak, hogy a hevített bor levegővel többé ne érintkezhesék; hogy a hevítés alulról fölfelé történjen, épen úgy, mintha a bort közvetlenül hevitenék, mert az ellenkező irányú hevítésnél (mely eset a Fromm-Vörös-féle eszköznél jó érvényre) a bor alsóbb rétegei még hidegebb lehetnek, midőn a legfelsőbb rétege már forró; hogy végre finomabb boroknak 100°-nál magasabb hőmérsékletre fölmelegített futófelülettel érintkeznie nem szabad, mert akkor finom izükben megkárosíthatnának.

Az általam e célra szerkesztett és Kugler ur (Budapest, Vörösmarty-utca 24. sz.) által elkészített eszköz, melyet rendeltetésének megfelelően hydrotermánusnak neveztem, az 1. ábrában

látható. A fűtőcsőben felmelegített folyadék föl-fel emelkedvén, a csövön keresztül a hordóba jut, s helyére b csövön át a hideg folyadék ismét a kályhába kerül. E kerítés már az a és b csövekben felmerülő legcsekélyebb hőmérsékülönbség mellett megindul, s addig tart, míg a hőmérséklet a folyadék forráspontjára emelkedett.

Ebből látható, hogy az eszköz a központi melegvízfűtés elvein alapszik, az újítás azonban abban áll, hogy a hideg és meleg folyadékot elvezető csövek, a kályhából való kilépésük után, egy csővé egyesülnek, melyben az ellenkező irányú áramlatok közönségesen (ha t. i. a csőnek szüknek kell lenni) vékony félemelez által vannak elválasztva egymástól. E kettős cső meglehetősen nagy távolságokra vízszintes irányban vezethető a nélkül, hogy a folyadék keréngése megakadályoztatnék, hogy ha a hideg cső b a kályhába alulról felfelé lép, nehogy az e helyen felmelegített folyadék benne felszállhasson.

Borhevitő.

A fűtőcső vagy szabad tűz fölött, vagy pedig vízfűtőben hevíthető. Az utóbbi esetben az eszköz a 2. ábrában lerajzolt alakot nyeri. A vizkatlant az által töltjük tele, hogy tölcserébe vizet öntünk mindaddig, míg az lefut; a munka alatt a tölcseréte levegőt tartjuk vízzel, az elpárolgó vizet újjal pótolván. A kályha szerkezetének következtében a vizkatlan egész belső és külső felülete ki van hőné téve, a tüzelő anyag melegének tökéletes kihasználhatása végett.

II.

A szapuló-készülék.

Az egészség legelsőbb kívánalmainak egyike: a ruhának, lakásnak s a bepiszolódásnak alávett minden használati czikl tisztántartása, a higiénia tudománygy fejlődése előtt is már elismertéft. E kívánalom lényegét és okát a tudomány csak a legutolsóbb időben kutatta ki és az e tekintetben nyert eredmények csakhamar a tisztításra és fertőtlenítésre használt eszkö-

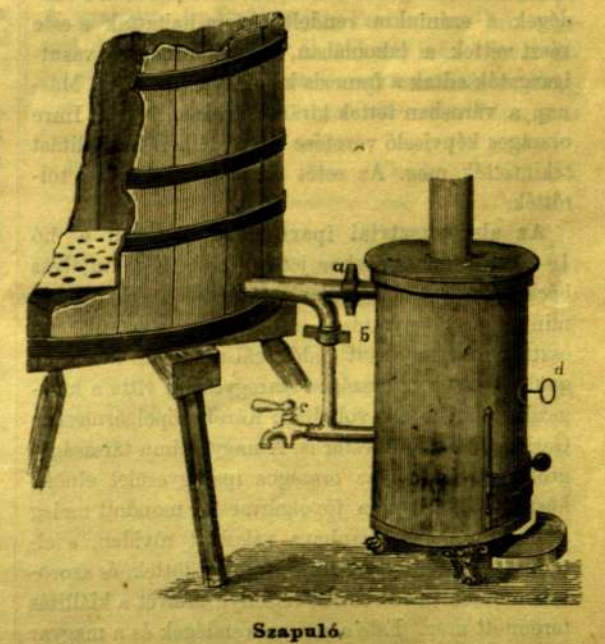
zök és eljárások tökéletesítéséhez vezettek. Az ez irányban történt minden lépés nemcsak az egyeseknek, hanem az egész emberiségnek javára szolgál; azért mutatok be egy ruhamosási új eljárást, mely saját háztartásomban közel egy év óta eredményes használatban van. A ruhamosás elve abban áll, hogy a ruha szennytét megfelelő oldószerben feloldjuk és az oldatot eltávolítjuk. A rost fölcsinén keletkező tömör szennyyoldat eltávolítása az oldószernek egész tömegében való feloszlatlaltásában áll. Az oldószer megújítása s végre tiszta vízzel való helyettesítése által a higitás azon fokát érjük el, mely a ruhát érzékeinknek tisztán tün-teti elő.

A szenny oldószerét vagy kémiai hatású (alkalikus) testeket vagy egyszerűen mechanikai oldószereket (benzól) használunk. A mindkét esetben keletkező szennyyoldat, mely a rost-hoz makacsul oda tapad, csak mechanikai uton oszlatlaltó föl a használatba vett oldószer egész mennyiségében. Fölösztatása pedig okvetetlen szükséges, hogy az oldószer új támadási pontokat nyerjen. Ez mozgás által történik, mely két módon érvényesíthető: 1.) vagy az által, hogy közvetlenül a ruha hozatik mozgásba, míg az oldószert közvetlenül mozgásba hozni nem akarjuk, vagy pedig 2.) megfordítva a ruha nyugszik, míg az oldószer mozog (szapulás).

Ha az eddig alkalmazásba hozott ruhamosási eljárásokat áttekintjük, rögtön felülük, hogy majdnem mindegyik az első elvnek hódol: a ruhát kézzel vagy géppel az oldószerben dörszólilik, csavarják, gyurják, stb. Még a mult évi londoni higiénikus kiállításán látható volt, s egy a gyári valamint a háztartási cseloknak szolgáló gépek is ugyszólván kivétel nélkül ez elvre alapítvá, dacára az általános beismérésnek, hogy a ruha ily észszerűtlen kezeléssel többet szenved, mint az által, hogy testünkön viseljük. S mind a mellett ez az eljárás még nem vezet célhoz. Ugy kicsinyben, valamint nagyban mégis csak a meleget veszik igénybe segítőszerűl, mely azonban bizonyosan nemcsak a létrehozott magasabb hőmérséklet, mint inkább az általa okozott áramlások következtében lesz hasznos hatású.

A másik elven — nyugvó ruha és mozgó oldószer — alapul a régi szapulási eljárás. Eldőeink, kiknek tér, idő s olcsó munkaerő és tüzelőanyag bőven állott rendelkezésére, ez eljárást szerte gyakorolták és pedig joggal.

Az kétségtelen: ez eljárás a jövő. A rost mechanikai kezelése teljesen mellőzendő, vagy legalább minimumra szorítandó. A hevítés tartamától függ a szenny tökéletes feloldása és a

Szapuló.

bakteriumok biztos megöletése. Mind a két csel csak hosszabb hevítés által érhető el, mert ismeretes, hogy az apró szervezetek fejlődésük bizonyos stádiumában a hőnek meglehetősen hosszú ideig ellenállanak.

Az e célra szolgáló gép csak abban különbözik a borhevitőtől, hogy: a kettős csőcsappal ellátva nincsen, mert azt az úres dézsába lehet és kell illeszteni; továbbá abban, hogy futó-csőve keményre forrasztott rézből áll, és hogy az közvetlenül érintkezik a tüzzel. Ez eszköz az ábrán összeállítva látható. A meleg folyadék a kályhából a csövön keresztül a puhafából készült, kettős fenékel ellátott dézsába jut, abban fellele

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható — az osztr. tartom. számára Széleszi György cs. k. egyet. könyvtáránál Bécsben, I. Stefansplatz 6.

TÁRGYMUTATÓ

A DÖNTVÉNYTÁR

RÉGI FOLYAM XXVI—XXVIII. ÉS ÚJ FOLYAM I—X. KÖTETEHEZ

A TÁRGYMUTATÓ III. KÖTETE.

SZERKESZTETTE

Dr FAYER LÁSZLÓ

A JOGUD. KOZL. FŐMUNKATÁRSA

Ara füzve 2 frt 80. — Angol vászonba kötve 3 frt 60.

A Döntvénytár tartalommutatójának ezen harmadik kötetével a judicatura a gyakorlat számára ismét hozzáférhetőbbé tétetett. A Döntvénytárban közöltétek ítéletek ma már oly tömeget képeznek, hogy összesített tartalommutatók nélkül azok használatát a gyakorlat emberére nézve igen nehéz. Csak a legkritikább esetekben szerezhet azok felett áttekintést. Ez az oka, hogy a gyakorlat a judicaturát csak kis részben értékesíti, sőt egyesek részéről egyáltalán és tendenciózus idézések által **viszásság** fűzetett a felsőbbirásig határozatokkal, az ellenőrzés és utánakérés nehézségei folytán ugyisólván lehetetlen lévén. A Döntvénytár tartalommutatójának három kötete, mely a Döntvénytárak valamennyi **negyven** kötetét átkarolja, ezen a bajon lényegesen segít. A most megjelent harmadik kötet a két előbbihez képest különösen annyiban tartalmaz újítást, hogy a határozatok csoportokba osztását továbbfejleszti s a hol a törvény rendszeres felosztása megengedte, lehetőleg fejezetek és §-ok szerint van szétválasztva az anyag; a rendszeres tárgymutatón kívül még egy négy ivre terjedő **betűrendes** tárgymutató is megkönnyíti a kezelést. A kötet 25 ivre terjed.

BENICZKYNÉ BAJZA LENKE.

NEM ISMEREM

A MULT TÖRTÉNETÉT

REGÉNY

Ara füzve 1 frt 20 kr.

BENICZKY-BAJZA LENKE.

MÁRTHA

REGÉNY

Ara füzve 1 frt 20 kr.

MELYIK ERŐSEBB?

EREDETI REGÉNY

Ira

Hj. ABRÁNYI KORNÉL

Ara füzve 2 frt.

BARTÓK LAJOS.

KÁRPÁTI EMLÉKEK.

KÖLTEMENYEK

Spányi B. eredeti rajzaival

Ara füzve 2 frt.

Ara díszkötésben 3 forint.

GYULAI PÁL

KÖLTEMENYEI

Második bőv. kiadás

A KÖLTŐ ARCZKÉPEVEL

Ara füzve 4 frt, díszk. 5 frt.

GÖRÖG-RÓMAI MYTHOLOGIA

ÖSSZEÁLLÍTOTTA

CSIKY GERGELY.

(A szöveg köze nyomott képekkel.)

Ara füzve 1 frt 20 kr.

Badein fürdő savanyúvíz-forrás
 legértelmesebb szikény-savanyú-savanyúvíz. Garod kiérlelt szikény-savanyúvíz, hogy a szikény-savanyúvíz a legjobb és legbiztosabb gyógyászati savanyúvíz. Garod kiérlelt szikény-savanyúvíz, hogy a szikény-savanyúvíz a legjobb és legbiztosabb gyógyászati savanyúvíz. Garod kiérlelt szikény-savanyúvíz, hogy a szikény-savanyúvíz a legjobb és legbiztosabb gyógyászati savanyúvíz.

A vidéki szálloda- s fürdő-vendéglős urak különös figyelmébe ajánlom hirdetemememet.
GÉCZY FERENCZ
 első budapesti 2039
 élő és tisztított baromfi-, tojás- és vadás-áru csarnoka
 Budapest, IV., Duna-utca 10. sz.
 az „arany füzvénhez“
 ajánl az evadra szép idei fiatal kacsát, libát, poulardokat, vadbőlt: őzet, siket- és nyir-fajd-kakacokat és egyéb saison-vadát, naponta friss ludmáj, ideit libászir üzletben kapható legújutányosabb ár mellett. — Tojás (friss) átnezott jótállás mellett. A vásárló közönség kenyelmére piac-elárusító állványokat állítottam fel a IV. kerületben: Deák Ferenoz-tér és a VII. kerületben: Hunyady-tér. Vidéki megrendelések utánvét mellett pontosan eszközöltenek.

Nyári lakokba.
 Fagyalkészítő receptekkel 12 adagra. Vajkészítő fogas hajtkerékkel 750 11.50 15.50 4.50—6.50. Vajtányérok fedővel 1—5 ft. Sajtfa készletek 40 kr.—3 frt. Ezüst és aljantó 2—10 frt. Sodrony féltöröttök legyek ellen 40 kr.—1.80. Kenyérkosarak nád-ól 80 kr. Palackdugaszok 10—60 kr. Bor- és savanyúvíz-hűtők 1.8—2.75. Tartós hordozópok 65—85 kr. Javitott hordozóid, az italok megromlása ellen 1 frt. Kézi palackdugaszoló 1.40. Pincetok 3, 5, 8 üveg-1 6.75—15 frt. Kerti japáni napernyők 1—3—15 frt. Kézi gyertyatartók 1—3 frt. Kerti székkek lényegesen népszerűbbek illésel, lapozza összezetetők, 2.7—3 frt. Játék-ustal zold postóval bevona, lapozza összezetve könnyen magával viheti árnyékba, 1 frt. Felkötő óra 5.50. Időjelző házikó alakokkal 1.50. Időjelző házikó hőmérséklet 1.50. Birtomsági lánc ajtókra 60 fr.—1.50.
Indiai hinta-ágyak fűk kőszék 11, 14, 25 ft. Accorden tremolo concert-harmonika rombitárus és magánoktatói, kik közt nem ösmernek 7 frt. Acolhárfá hírdétre, szétválasztható kellemes hangot ad a forint.
Mulattatásul és a test edzésére. Tornaszerek 1. Mászókötél 5.80. Kő és hágó 8 ft. Trappacé rúd 7.50. Tápasz kardikkal 7.00. Gyermek hinta 5.50—9 frt. Minden ajkőszék alkalmazható er-nyújtó-rúd felszerelve 7 frt. Feltornaszáríték iskolákul és úrrakkal 15 frt. Tornacipő pária 1.80. Két vivőkészlet 23.50. Athletabot selyves, 2 frt. Bőreli bevonva 5 frt. Légző tüdőhöz ársó-ágyak 5—10 frt. Útas karikkal 7.00. Gyermek Croquet-játék 10—25 frt. Angol Lawn-Tennis-játék 28—57 frt. Gummi-labdák — 20—1.50. Labda-dob-táras játék 1.0—3 frt. pária. Toll-labdák hozzá 2 kr. drb. Karikajáték 12 pár 1.80. Bozontos-szalencia rovar-gyűjtővel 1.50—3 frt. Lepke-fogó kőkők 35—70 kr. Ujj Amerikai Jockey, vagyis k-tis fogat gyermekeknek nagy örömet szerez 6 frt. Háromkerekű erő voltelpőd 10, 12, 14 ft. Hinta-16 4.50—7 frt. Kerti eszközök gyermeknek 1.80—3.50 ft.

Dr. Fevre párisi szodaviz-készítő gépek raktára.
 Az egész-éve fentartásához tiata üdítő szodaviz nyernük könnyű bánásod idál. 4 9 10 messzelyes 7—10—12—14 50 17— frt. A gépek per-egős ilatokat, limonádét stb. is készíthetnek. Legjobb borkó és sroda egy c o mag 2 frt. Bogár-, féreg-, egér-, patkányirtó szerek. Svábogár-irtó kérpáti por 20—40 kr. Szunyog- és más rovarcsípés elleni szer 50 kr. Angol tyúkszemkárka 12 drb. 24—80 kr. **Erdőgyermek-kocsi** emyvel 7—16 frt. Gyermek-kocsi, egyszerűen bókás 18—18 frt. Önműködő szoptató üveg 1 frt. Angol fagygyógyó a fogásit elő-

Próba-megrendeléshez 550 ábrával ellátott árjegyzéket mellékel, meg nem felelő tárgyakat visszavesz
KERTÉSZ TÓDOR Budapest,
 Dorottya-utca 1-6 sz. s. „Magyar királyi“ szálloda át-ellenében.

A MŰVÉSZETEK TÖRTÉNETE

A LEGRÉGIBB IDŐKTŐL NAPJAINKIG.

IRTA
PASTEINER GYULA
 Ara füzve 6 forint osztr. ért. 352 ábra a szövegben. Félbörbe díszesen kötve 8 frt o. é.

TARTALOM: Előszó. — Bevezetés. — Építés története. — Első rész: Az építés története. Az ó kor keleti népeinek építése. — A kisázsiai polag és etrusk építés. — A görög építés. — A római építés. — Az ó keresztény építés. — A byzanci építés. — Az új perzsa és moamedán építés. — A román építés. — A csücsües építés. — A renaissance építés. — Az építés a XVII. és XVIII-dik században. — Az építés a XIX-dik században. — Második rész: **A szobrászat története.** Az ó kori keleti népek szobrászata. — Az ó görög és etrusk szobrászat. — A görög római szobrászat. — Az ó keresztény szobrászat. — A szobrászat a román és csücsües építés idejében. — A renaissance szobrászat. — A barokk és a tanult klasszikai izlési szobrászat. — A szobrászat a XIX. században. — Harmadik rész: **A képzőművészet története.** A képzőművészet az ó kor keleti népénél. — A görög-római képzőművészet. — Az ó keresztény képzőművészet: A katedrálisok falképei. — A római és ravennai mozaik képek. — A képzőművészet Byzanczban. — Képes kéziratok. — A képzőművészet a román és csücsües építés idejében: Mozaikképek. — Képes kéziratok. — Úveg képek. — Falképek és függőképek. — A renaissance képzőművészet a XV. században: Németalföld. — Olaszország. — Németország. — Németalföld. — A képzőművészet a XVII. és XVIII-dik században: Flandria és Hollandia. — Olasz-, Spanyol- és Franciaország. — Német-, Angol- és Magyarország. — A képzőművészet a XIX-dik században. — Mutatók. Irodalom. — Abrák. — A művészek nevei. — Hely- és tárgymutató.

26-IK SZÁM. 1885. BUDAPEST, JUNIUS 28. XXXII. ÉVFOLYAM.

KÉT NÉMET TÁBORNAGY.
 Frigyes Károly herceg és Manteuffel.

URÓPA leghatalmasabb trónusa körül egyre ritkul a régi gárda, mely az uralkodói széket dícsfényvel vette körül. Egymás után dülnek ki az oszlopok, melyek a német nagyság épületét hatalmas vállakon emelték s a hívek, kik személyileg közel álltak az agg császár szívéhez, kik csodálatos diadalutjainak egyengetői, azokon kísérői voltak, alá szállanak a sirba, egyik a másik után. Alig hirt jött Frigyes Károly kir. herceg halálának, a ki a francia-német háboruban egy nagy hadtest önálló parancsnoka volt s kinek nevéhez nagy győzelmek emléke fűződik, s ki ennél fogva egy jövendő nagy háboru esetére a német birodalmi összes haderő főparancsnokának volt kizemelve, s nyomban rá azt a jelentést hozta a táviró, hogy Manteuffel tábornagy, Elzász-Lotharingia kormányzója is

örök álomra hunyta le szemét, s elköltözött Wrangel tábornagy, Roon hadügyminiszter, Vogel von Falkenstein s ama többiek után, kik a német egység kivívásában oly fényes szerepet játszottak a csatamezőkön. A nagy nemzedékből már csak Moltke és Bismarck élnek a császár körül, ki Wrangelt kivéve a legöregebb volt valamennyi fegyvertársa között s kinek mintha csak azért nyujtán oly hosszúra a gondviselés élete fonalát, hogy egymás után lássa sirba szállani leghivebb bajtársait s egymaga maradjon föl, roskatag szobor-kép a nagy idők korszakából, a nagy emberek nemzedékéből. Frigyes Károly herceg, Vilmos német császár unokaöccse, az 1883-ban elhunyt Károly hercegnek, a császár testvéröccsének fia, 1828-ban született s már 10 éves korában belépett mint hadnagy az első gyalogos gárdazred e, hol az uralkodóház hercegei a katonai szolgálatot teljesíteni szokták. A fiatal hercegreben megvolt a valóban kato-

nai szellem és tehetség, mely benne később első rendű hadvezéri képességgé nőtte ki magát. Sőt, mint a szólti szabadabbban merő német lapok magok is beismerik, — csakis ő benne volt meg igazán valamennyi Hohenzollern herceg között. Még csak tizennégy éves volt, mikor Frigyes Vilmos király ama kérdésére: mit kívánna magának karácsonyi ajándékul? azt felelte: «csináljon valami háborút, azt szeretném legjobban.» Persze várnia kellett még egy ideig, míg harcezi szomját kielégítenie alkalmat nyílt. Addig a hadi pályára való előkészülettel kellett eltöltenie az időt. És a fiatal herceg ezt lelkiismeretesen, sőt szenvedélylyel cselekedte s egyáltalán nem tekinté játéknak a katonaszkodást, hanem hivatászerűleg élt a maga első tüztöltételekkel. Kiténő volt a testgyakorlatokban, mesterileg tudott lovagolni, vívni, tornázni, uszni s a hadi tudományokban nem közönséges előhaladást tőn Roon, a későbbi hadügyminiszter vezetése alatt, kinek kiténő tanítványa volt. Hadi erényeit érvényesítenie az 1848-iki schleswig-holsteini és az 1849-iki pfälzi hadjá-

FRIGYES KÁROLY HERCEG.

MANTEUFFEL TÁBORNAGY.

Elismert szilárd kivételű énom és mégis olcsó **hajmunkák.**
 Hajfonatok a legújabbak val ember hajból 80 cm. hosszúak, 1 főtől 3 frt. Egyenlő hajból hosszúsága valódi ha fonatokat, 60 egész 100cm. hosszúak pompás szépek 2.50-től 7 forintig. — Különleges hajfonatok 5 főtől felebb. Fürt-díszek (Lokni - Chignon) 1.50-től felebb. — Párisi és női vendég-hajak (parókák) jutányosan a legfinomabb minőségben. **Az üzlet külön. hölgyek részére van berendezve.**

LÖWENBEIN J., hajmunkagyára és hajkereskedő Budapest, VII. Csányi utca (kiszemző-utca) 4. sz., (a terevárrosi templom közelében). — Vidéki megrendelések pontosan s legbiztosabban és leggyorsabban a legkisebb költséggel teljesítenek.

KALMÁR P., udv. fényképező 2221 első rangú műterem, Andrásy-ut 29. Szentes-féle palotában, a m. k. operaház dielőjében. Felvételek a legújabb művészet szerinti olcsó áron készíttetnek. Idegenek a megtehető leggyorsabb idő alatt és legnagyobb pontossággal kiszolgáltattak.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható.
Pálffy Albert. Egy mértékű regénye. Két kötet. Kiadja a Kisfaludy-társaság. Ara füzve 3 frt.